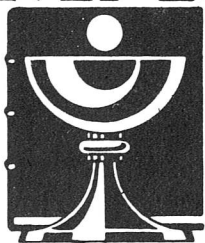

RE-FORMATIO

7/8

MEDDELELSER
OM KIRKELIG
FORNYELSE

DECEMBER

1967

10. ÅRGANG

"AT DE ALLE MÅ VÆRE EET-"

AF PASTOR O. LUND PALLESEN, KGS. LYNGBY.

Prædiken ved messen for Kirkens enhed 18.9.1967
i Sct. Olai domkirke, Helsingør

DET KUNNE MÅSKE SYNES mærkeligt, at messen for Kirkens enhed fejres i bodsfarve. Og dog er det netop helt i sin orden. Kirkens synlige og åbenbare enhed hører - som så mange af troens endnu skjulte sandheder - fuldendelsens herlighed til, som et led i Kristi synlige herredømme over sit folk. Den hører evigheids sejrshvile til, - og ikke pilgrimsvandringens møje. Under denne længes og sukker vi under vor syndige egensindighed.

Så længe vi er på vej, er sandhedsforståelsen altid en refleks af sandhedens lys bag os og foran os, og aldrig sandheden selv. Vi erkender kun stykkevis. Det hænger sammen med det "endnu ikke", der hviler over den stridende Kirke på jord.

Vi ved, at Kirkens enhed er givet i Kristus og i overensstemmelse med vor Herres vilje og bøn; men at opgaven med at virkeliggøre bønner er uløselig for os - og helt Helligåndens gave og nåde.

Vort arbejde herpå, som vi ikke må undlade, er derfor uløseligt knyttet til bod og bøn; også fordi vi i vor stræben efter at blive sandhedsbesiddere altid forkorter Guds vej og gør os til herrer over det, vi er sat til at tjene. Det må være klart, at Kristi Kirkes enhed ikke beror på menneskelig organisation, og at den derfor ikke i sit væsen kan sønderslås eller ødelægges af ydre ordningers mangfoldighed i kirkeret og gudstjenesteliv. Vore lutherske fædre var kloge på de dele, når de bekendte sig til friheden på sådanne områder. Vi indser vel, at vi hverken kan eller

skal skabe kristelig enhed ved at trække i fælles uniform eller indordne os under en mere eller mindre diktatorisk, menneskelig myndighed som sandhedsfortolker. Sandheden fra Gud er noget udsigeligt, om hvilket det gælder, at den aldrig kan blive vor tanks ejendom; men kun fremtræde som en levende bekendelse, der tillige er tilbedelse af Ham, der selv er sandheden for os.

I vor trang til at få skik på tingene fristes vi til at kaste os i armene på en absolut, menneskelig autoritet for at fries fra tvivlens og splittelsens lidelse; men vi bør ihukomme de ord af Kristus, som evangelisten Matthæus gengiver således (kap.23,8-10): "Men I skal ikke lade jer kalde rabbi; thi een er eders mester, men I er alle brødre. Og I skal ikke kalde nogen på jorden eders Fader, han, som er i Himlene. Ej heller skal I lade eder kalde vejledere; thi een er eders vejleder, Kristus".

Enheden er en enhed - ikke i organisation; det bliver altid en lovens og tvangens skabelon -; men i organisme; det er et liv i tro, i bøn, i kult, i arbejde. Enheden er en enhed i Kristus. Og, som hans herlighed på jorden iøvrigt, skjult og genstand for tro; men vel at mærke en levende tro, virksom i kærlighed.

Enheden i Kristus opretter sig tegn i verden i broderkærlighedens og tilbedelsens Ånd. Men den fremtræder ikke i herlighed under pilgrimsvandringen, - og har ikke gjort det fra Ny Testaments dage til i dag. Splittelsen i Kirken er ikke en splittelse i sandheden selv; men i sandhedsfor-

tolkningen; for sandheden er en person. En person, som vi gerne vil danne os vore uforgribelige meninger om - at føle os sikrede i. Vi må derfor hverken låse os inde i konfessionelt arvede båse eller forvilde os ud i et uhistorisk, økumenisk sværmeri. Vi må gøre bod for vor rethaveriske hævdelser af en viden om sandheden, der altid kun er stykkevis og splittende, når den ikke føjes ind i Kristustilbedelsens offer; men vil stå alene som en teoretisk anvisning på frelsesvejen.

Vi beder om Kirkens synlige enhed, hvilket er det samme som at bede om alle tings ende. Vi skaber den ikke. Kirkens synlige enhed opstår ikke ved, at vi bøjer os for en jordisk regent.

Kristi menneskelige dennesidighed kan aldrig løses fra Hans guddommelige rod. Og hans værk på jord gavnes ikke ved at skabe et gudsrigets afbillede i et fremt, men i grunden

KOMMENTAR

OKTOBER REFORMATIONEN AF PASTOR C. B. HANSEN, DRÅBY.

HVOR LAVT KIRKENS og højmessens aktier står i Danmark, er nemt at se. Men på eetårsjubilatet for novembervalget forstår man også de borgerlige partiers afmagt, som den så overbevisende er blevet påvist af Jørgen Hornemann i en kronik i "Jyllandsposten".

Som den selvfølgeligste sag af verden, ganske ureflekteret, afholder Det konservative Folkeparti sit landsmøde søndag formiddag, og nylig kunne man endda i radioavisen søndag

magthaverisk theokrati. Verden kan nok friste os til at skabe Gud og hans rige i vort billede, for at vi derigennem kan frelse os selv fra verden. Men den stridende Kirke lever stadig væsentligt i den lidende Herrens Tjeners billede, omend den vel véd at fejre sejrens triumf under den korsfæstedes tegn.

I broderkærligheden skal vi i bod og bøn bekende vor egensindighed og forvente vor delagtighed ved Helligånden i hele Kirkens vækst og fylde.

"Derpå skal alle kende, at I er mine disciple, at I har indbyrdes kærlighed". - ikke just, at vi skulle have de samme meninger.

Disse ord om den indbyrdes kærlighed talte han natten, før han bragte det offer, der ene er i stand til at nedbryde alle skillevejge og skabe een hjord under den ene hyrde - i det skjulte - som i synlig herlighed.

Amen.

Men allene slipper ingen præst ved bryllupper for helt at nævne Jesu navn og bud, da de jo står i selve rituallet. Det vakte glæde i mange præstehjem, da sognenes beboere pludselig en dag blev klare over, hvor gode deres egen præsts vielsestaler var, og af sig selv gav udtryk derfor.

Året har været velgørende fattigt på kirkelige sensationer. Der er næsten heller ingen positioner tilbage at jage kirken ud af, og man lade sig ikke narre af, at de venstreorienterede cand.polit.'er inden for administrationen endelig synes at ville give kirkebyggeriet grønt lys; for selv for det nuværende regime er det at kunne stimulere beskæftigelsen nogle messer værd.

Et sløjt halv rundt reformationsjubelium kom til at stå i skyggen af 50-årsdagen for oktoberrevolutionen. Fremgik den af løgn, vold og bedrag og førte til lidelser, død, nedværdigelse og tab af friheden for millioner, så indebærer den dog en udfordring, når man vil se på dens idegrundlag og baggrund, en udfordring, som hverken Kirken eller det afsjælede borgerskab endnu har kunnet tage op.

Det første jubilæum blev en uhyggelig afsløring af, at den ordets kirke, Luther ønskede, er blevet til en ordenes kirke - ord ud i det blå. Det er ikke så galt, at præster mangler hjørnetænder. Værre er tandløse tandhjul, ord uden aktuel eller personlig adresse, problemstillinger uden relevans for andre end kirkehistorikere og fagteologer. En prædiken, der bekæmper vranglærdomme, som ingen hyl-der, og lader dem, der vil herske over verdens mennesker, i fred.

Der blev holdt en del taler og prædikener om, hvordan evangeliet brød frem og i forbindelse med daglig anger og bod kuldastede alt, som mennesket vil bygge sin egen retfærdig-

hed på - altså på Luthers tid, mens det også fra mindre kirkeligt hold blev påvist, hvordan det samme evangelium ret snart blev misbrugt til at fremme, hvad samfundet anså for sundt og nyttigt, og sådan endte med at underkaste sig folks ønsker og magthavernes vilje.

Det lykkedes mange steder at få purret en hel del ældre kirkegængere ud til specielle reformationsgudstjenester.

Blandt reformationens fortjenester hæftede man sig især ved læren om det almindelige præstedømme, som ingen er særlig interesseret i. Denne lære, der er uden holdepunkt i skriften, ja i strid med den, og hvorom Luther naturligtvis også modsiger sig selv i andre sammenhænge, svarer godt til hans kirkes selvmodsigende praksis, dens præstedyrkelse, præstedrilleri og et lægfolk, hvis passivitet er uden sidestykke i kristenheden.

Det almindelige præstedømme kan først komme til sin ret, hvor man er nået frem til en bedre forståelse af Kirkens væsen og meningen med gudstjenesten, end Luthers tid havde.

Forsøg på at fremme arbejdet med en ny liturgi har straks vakt de laveste kirkepolitiske lidenskaber og ført til anlæggelse af de kendte lave ufrugtbare problemstillinger: Skal der være flest præster eller lægfolk om at bestemme, skal resultatet være folkeligt, dansk eller have alment kirkelig tendens? På den måde kan man nemt drage hele sagen ned på det samme ulykkelige plan som det laub-anti-laubske slagsmål, der gennem 4 årtier raserede vor kirkes gudstjenesteliv. Lad sporene skræmme! Gudstjenestens kærne er nadverbønnen. Skal der strides, må det være om den, da det er den, der forklarer meningen med hele handlingen. Re-formatio's forslag henlægges og afvises. Det er nemlig det, der går til opgaven. De andre består af kønne dekorative ordsammenstillin-

ger eller teologiske udredninger af nyere dato.

Utraditionelle gudstjenester under medvirken af ungdom og med islæt af moderne musik og do. vankundig digtning løser ikke problemer, da de lader nadveren ude af betragtning og derfor ensidigt fortaber sig i menneskets forhold eller misforhold til det, som er oppe i tiden.

Det ville fremme arbejdet med en ny liturgi, om både præsterne og "lægfolket"s repræsentanter var mere opmærksomme på, at gudstjenesten sigter til et møde med den guddommelige åbenbaring.

Evangelisk gudstjeneste drejer sig om to poler: Ordet, der vil meddele noget nyt og ukendt, hemmeligheder, ingen i forvejen kan komme på sporet af, da de ikke er opsteget i noget menneskes hjerte. Dernæst sakramentet, som aktualiserer den hemmelighed, der er Kristus i os som herlighedens håb.

Sådan forstået vil gudstjenesten blive så dragende, at ekstra bestanddele for at gøre den tillokkende for vor tids mennesker bliver unødvendige.

Prædikenen, der skulle være Luthers kirkes fornemste aktiv, er i stedet blevet dens fallit. Alt efter præstens kulturelle baggrund former den sig som harmløs, klicheagtig opbyg-ghed for en inderkreds eller som teologiske retningers opgør med hinanden hen over hovedet på tilhørerne - alt uden aktuelt perspektiv og adresse. Hvis man holder to, tre aviser og hører 2 radioprædikener på en søndag, lærer man mindst 5 prædikener at kende af den slags over dagens tekst, prædikener der kun skænker vort hjerte, hvad verden al t ved indtil bevidstløshed. Men det kan blive bedre, uden at hele Guds folk af den grund behøver at blive profeter. Det drejer sig bare om en teknik, der kan læres af enhver.

Man skal bare hver gang gå til opgaven med viljen til at finde noget i ordet, som verden ikke ved, og som man måske ikke selv ved eller i det mindste engang selv heller ikke vidste i forvejen, fremdrage det i ordet, som går ud over eller på tværs af verdens gangse visdom, af de sandheder, som mennesker kender eller selv kan slutte sig til.

Hvis dertil kom regelmæssige anmeldelser af radioprædikener og andre prædikener, skiftevis ved teologer og lægmænd, der bedømte prædikenerne efter, om de bragte noget nyt eller blot bragte selvfølgeligheder til torvs, så ville ingen mere tale om prædikenens fallit, så ville ordet tværtimod sætte en lavine i gang, imod hvilken en oktoberrevolution ville være det rene barnemad.

Men ak, de kirkelige ledere er så glade for småtorskene, der kan sprælle lidt utraditionelt, men de nærer en sand rædsel for at lukke en virkelig rovfisk ind i hyttefadet og skabe liv.

Luther har nok uret i at mene, at præstegerningen bare er et fag på linie med andre fag; men derfor har man alligevel ret til at stille det samme krav til prædikefagets udøvere om, at de yder ærligt og ordentligt arbejde, som man stiller inden for alle andre fag.

Det af den lutherske kirke umyndiggjorte lægfolk burde således og på andre måder få lejlighed til at tage offentlig stilling til den forkyndelse, det udsættes for.

Hvis så de systematiske teologer ville øve deres kunst på at kulegrave og sønderhake marxismen og hele den dialektiske materialisme - de kunne passende begynde der, hvor Johan Fjord Jensen har sluppet med bogen Homo Manipulatus - så ville det næste jubilæum for oktoberrevolutionen kun blive af historisk interesse.

FORSPIL OM KIRKEN BABYLONISKE FANGENSKAB DANMARK-ANNO DOMINI 1967 Af pastor POUL ULSDAL, HEMMET.

Foredrag ved kirkedagene i Helsingør 18.9.1967

DEN ØVERSTE LINIE i overskriften er titlen på et af Luthers mest berømte og betydningsfulde skrifter fra 1520. Den næste linie antyder meningen med dette foredrag: Vi vil i dette jubilæumsår foretage en fornyet læsning af dette skrift; men da vi er moderne læsere, vil vi læse det "eksistentielt" - vi er jo alle eksistentialister i dag! Vi vil prøve at tage slagordene "her og nu" en smule alvorligt og spørge om, hvad Luther med dette skrift vil sige til os - i dag - i dette land. Hvad han mente dengang med sine ord - hvad han ramte dengang, kan enhver få at vide ved at slå op i håndbøgerne. Det er ikke uden interesse, nej det er tværtimod forudsætningen for at kunne høre, hvad skriftet siger til os; men vi vil hele tiden spørge: Hvor rammer Luther i dag?

Vi er nogle, der er overbeviste om, at den eneste anstændige måde at holde reformationsjubilæum på er at gøre Luthers tale så nærgående, at den bliver et opgør med den kirkeafdeling, der bærer hans navn. At gå uden om dette opgør betyder blot "at kalke profeternes grave". - Jeg vil vise, hvordan hans angreb på den daværende forfaldskirke på en meget lang række områder ingen virkelig mening giver i dag. Det er ofte en kamp imod mumier - d.v.s. vi kan godt kende dem, for vi har fået dem skildret indtil bevidstløshed; men de er døde. Derimod fornemmer vi tydeligt, at hans angreb, nej den egentlige intention i dem gang på gang rammer nutidens dan-

ske forfalds-lutherdom.

Derfor ramte Peter Schindler i hvert fald i een forstand helt ved siden af, da han for få år siden udtalte, at "nu havde den reformation været længe nok". Vi i vores kreds er netop overbevist om, at vor kirke trænger til reformation måske mere end nogensinde siden den reformation, vi mindes i år. Det er ingen tilfældighed, at det blad, vi startede for 10 år siden, fik navnet RE-FORMATIO; det er et æggende motto for den bevægelse, vi står i. Ja, jeg vil påstå, at kun den, der på een eller anden måde godkender dette motto, med sandhed kan holde reformationsjubilæum! Vi i godkender reformationens egentlige intention, som er udtrykt i den klassiske formel, at "kirken bør altid reformeres".

Altså netop re-formeres i modsætning til om-laves. I ordet "re" ligger noget med "igen" eller "tilbage", d.v.s. tilbage til kilderne, til ud-springet: Skriften, den første kirke og dens bekendelser. Metodeologien i dens mangfoldige former, som de fleste bøjer sig i respekt for, betyder ofte en regulær om-tolkning og dermed om-lavning af det meste af det, der har været kirkens tro i 1900 år. I begyndelsen generede man sig for at sige det rent ud; men nu blues man ikke for at bekende det: det skal laves om, for "det siger ikke det moderne menneske noget" - for nu at citere en af tidens mest tåbelige floskler.

Jo, reformation - eller omlavning -

bliver mere og mere det, der kommer i brandpunktet. Man kunne sige, at i "Kirkens Ja og Nej" ligger der et ja til re-formatio (altså ikke dette blad) og et nej til den modernisme, der ikke vil re-formatio, men om-lavning. Dybest set ligger skellet i vor kirke i dag på dette punkt: Re-formatio - hele Luthers reformation - de lutherske bekendelsesskrifters reformation udtrykker en bekendelse til historien - til Guds historie i kirken og dermed til den ægte katolicitet - til "den ene, hellige kirke, der uafbrudt vil fortsætte sin eksistens", som der står i Den augsburgske Konfessions artikel 7. Det var som bekendt de samme ord, der stod som motto for det "Kirkens Genmæle", som Grundtvig udsendte i 1825, det skrift, der blev udgangspunktet for den kirkelige fornyelse, da vor kirke sidst var ved at komme i forfald - som o. 1500 - og som i dag.

I dag vil man netop springe kirken over og dermed springe historien over! Man har kaldt det moderne menneske "det historieløse menneske"; derfor er det ganske typisk, at den modernistiske teologi også er historieløs. Men derved bliver denne teologiske konsekvens også det meningsløse - f.eks. i "Gud er død"-teologien! Ellers i Lindhardt-teologien - "hvad jeg har hørt af evangeliet"-teologien! Så kan der ikke mere skrives dogmatik eller etik f.eks. Mennesket uden historie bliver absurd; det er slet ikke et normalt menneske; derfor optræder det absurde evindeligt i den moderne kunst. Der er i virkeligheden en vis mening i galskaben, at også moderne teologi bliver absurd, fordi den dybest set vil være historie-løs. Det er, fordi den netop snakker tiden efter munden, at den ikke har noget at sige tiden.... Med dette syn er der ikke plads til re-formatio, men kun til om-lavning!

Vi vil derimod have vor kirke re-

formeret igen - vi vil have opgør med alt det, der har bragt vores kirke i forfald - eller bragt den i et "babylonisk fangenskab", der måske er lige så alvorligt som det, kirken var i o. 1500. I vores læsning af et af Luthers vigtigste skrifter skal vi hele tiden spørge: Hvilke forfaldstegn hos os ville han i dag pege på? Hvilke fjender ville han kæmpe imod i dag?

Inden jeg går til sagen, vil jeg blot undskylde, at jeg ikke tør bruge en tiendedel af Luthers skældsord og grovheder. Jeg ville blive suspenderet inden 14 dage, for de magtmidler, en reformation i dag skulle kæmpe imod, er meget større end på Luthers tid! "Det romerske hof", som han i begyndelsen af dette skrift kalder sin modstander, havde ikke nær så meget magt som det "hof", man i dag kunne kalde det døbte, men sækulariserede og ukirkelige flertals "folkevilde" - det, man i dag så fint kalder "det folkekirkelige demokrati" - eller som Jørgen Glenthoj med et ramende ord kalder "demo-papismen".

SOM MAN MÅSKE VED, behandler Luther i dette skrift de såkaldte 7 sakramenter og vil påvise, hvordan de enten ligefrem er opfundne af "det romerske hof" eller omlavede af det, så det har bragt kristenfolket i et "babylonisk fangenskab". - Selve udgangspunktet er i dette skrift den romerske aflads-lære og aflads-praksis.

Når det nu ligefrem er offentliggørelsen af de 95 theser imod afladen, vi jubilerer for i år, bør det siges klart til vort folk, at på det punkt i hvert fald er Luthers tale, som den direkte lød dengang, nærmest død! Denne lære og denne praksis blev jo i sin direkte form udryddet i en del af kristenheden netop på grund af reformationen. Men desuden er denne praksis og tildels vel også selve læ-

ren stille død af sig selv i Romerkirken i løbet af de 450 år. Mon mange romerske præster ved, hvad de skal stille op med den? Og godt det samme.

Men, "hvis vi havde ham her" - i dag - i vores kirke, er jeg overbevist om, at han ville finde en ny aflads-praksis og en ny aflads-tro at rase imod rundt omkring i vores folkekirke-praksis og folkekirke-tro. Som han dengang skrev, at "afladen er en skadelig opfindelse af de romerske smigrere", tror jeg, at han i dag kunne skrive, at folkekirke-ideologien og folkekirke-romantikken er "en skadelig opfindelse af de protestantiske smigrere". Mon ikke han vil sige, at i dag købes afladens falske sikkerhed med kirkeskatten i månedlige rater? I stedet for som dengang at håne dem, der rendte til valfarter og særlige klostre og broderskaber, kunne jeg levende forestille mig, at han ville håne moderne protestantiske "valfarter": optogene af forældre og faddere i fineste puds, i bykirker måske 20-30 i tal, lige midt ind i den kristne gudstjeneste for at få børnene døbt. Et ophold på kun 10-15 minutter og så ud igen; nu var man sikret og behøvede ikke at komme igen, før et nyt barns ankomst igen gjorde en sådan valfart nødvendig.

Og mon han ville se anderledes på de årlige valfartsdage i anledning af vore masse-konfirmationer? Mon hans hån ikke ville hegde ned over denne nye afladshandel - dette nye af mennesker opfundne middel til at sikre sig: "Vi er da konfirmerede; vi er da kristne".

Og på tilsvarende måde ville han nok se på de folkekirkelige resultater af hans afskaffelse i dette skrift af de to traditionelle sakramenter i anledning af ægteskab og død. Jo, man har sandelig lært i en luthersk kirke, at ægteskabet ikke er noget sakramentalt; den lektie kan man! Selv om Luther og bekendelses-

skrifterne havde ret i at forkaste disse tre handlinger som egentlige sakramenter, fordi der ikke er en indstiftelse af Kristus bag dem, ville han måske være styrtet ind i klostret igen i anger og ruelse, hvis han havde kunnet forudse den danske skilsmissestatistik! - Eller hvis han havde kunnet se, at hans held med udryddelsen af "den sidste olie" havde fået den frugt, at måske ikke een af tusind i et døbt folk modtog nadveren som det sidste rejsemåltid! Og ville han ikke netop i den af alle godkendte begravelseshøjtidelighed se en erstatning af det syvende sakramente, ja se en ny afladsbutik med penge, der klang i kisten - penge til kranse og træer og orgel og kordamer. Og i byerne endda med præste-ord og præste-trøst, der ofte honoreredes med cigarer eller conjak og i hvert fald med succes til modepræsten?

Ja, det var blot en aktualisering af skriftets kortfattede indledningsord om afladen. Jeg har i denne forbindelse ganske kort berørt de tre af Luther og de øvrige reformatorer helt afskaffede sakramenter: konfirmationen, ægteskabet og den sidste olie. Selv om vi er enige med Luther i ikke at kunne kalde disse handlinger sakramenter - det er jo et spørgsmål om definition - skulle vi i dag kunne se, at disse handlinger dengang ligesom med vold blev revet ud af Guds hænder. De blev i hvert fald revet ud af den bibelske sammenhæng og inspiration, som de jog stod i den gang, og som måske kunne have givet dem en ny sundhed. Tilbage blev tre handlinger, som mere eller mindre lignede de gamle, men nu behersket af folkeviljen, det nye pavevalde, demapismen. Og så sker det forbavsende, at netop disse afskaffede "sakramenter" i den protestantiske udformning af dem i en sjælden grad bliver fyldt med de afladstanker, som Luther kæmpede imod. Ja, de blev til folkekir-

kens mest populære "sakramenter"; det er dem, som mange by-præster bruger det meste af deres tid med at "forvalte"; i folkets øjne er det for deres skyld, vi overhovedet får vores løn. Så grotesk er situationen!

I SKRIFTETS FØRSTE lange hovedafsnit om nadveren bliver man atter slået af, hvor i det aktuelle det meste af denne tale er, som den ordret står - altså hvis den skal være rettet imod romerkirken, som den er i dag. Allertydeligst er det, når man læser om det, Luther kalder det første fangenskab, som paven har bragt dette sakramente i: at nadveren kun gives lægfolket i een skikkelse. En nogenlunde moderne romersk præst ville give ham ret i hele argumentationen, der jo for det meste er rent bibelsk. Blot tragisk, at man ikke kunne se det dengang!

I dag ved vi, at lægfolket i romerkirken kan få nadveren i begge skikkelser ved visse lejligheder. Længe før disse reformers indførelse kunne en romersk lægmand deltage i gudstjenesten hos nogle af de såkaldte "unerede" kirker og modtage nadveren i begge skikkelser der. Når man ved, hvor stor og ægte Luthers ærbødighed for de indviede elementer var - at intet skulle profaneres - så må det jo skyldes hans desperation over kirkens store forfald, at han ikke kunne se det oprindelige motiv for den sene indførelse af nadver sub una: nemlig den stærke tro på realpræsens.

Det gjorde indtryk på mig, da jeg for en del år siden af en dansk katolik fik understreget de rent praktiske problemer med uddelingen af nadveren i egne med særlig stærkt trosliv. Han havde været på nogle egne i Vesttyskland, hvor der var op imod 100% kirkegang og næsten lige så stor kommuniionsdeltagelse hver søndag. Jeg tror, han nævnede op imod 1000 altergæster ved en normal gudstjeneste;

det var næsten ikke til at praktisere. Og hvad så med en dobbelt uddeling? I den forbindelse kom jeg til at tænke på den største altergang i vort land, den ved Indre Missions årsmøde. Selv om tallet ved den lejlighed ikke er nær så stort, medvirker der vist altid 6-7 præster, så de på skift kan hvile sig lidt inde i sakristiet og eventuelt tage en lille smøg derinde - ja det er virkelig sket! Der er slet ingen tvivl om, at hvis vi fik et så stort aktivt lægfolk, som man har i romerkirken mange steder, måtte også vi finde en praktisk løsning - som f.eks. med kun een enkelt uddeling, idet man dypper hostien i kalken.

Men hvordan ville Luthers angreb under dette afsnit se ud, hvis det var de lutherske kirker i dag, han skulle skrive til? Mon ikke han ville rase f.eks. imod de afholds-præster, der med deres "pavelige" myndighed forholder lægfolket den indviede vin, fordi de handler direkte imod Den hellige Skrift og deler saftevand ud?

Og mon ikke Luther ville mene, at det næsten var spild af den nyopfundne trykssvarte at bruge så mange sider på paven i Rom, fordi han forholdt lægfolket det ene element, hvis han kunne se, hvordan hans "egen" lutherske kirke havde det 450 år senere: at her er det beggede elementer, som 95% af det døbte folk ikke får? Jo, han ville sikkert rase over det nye babyloniske fangenskab, som dette sakramente er kommet i nu - f.eks. af den modernistiske teologi, der principielt gør nadveren overflødig, da man jo har det hele i præstens prædiken! Han ville sige, at det var et "fangenskab", som danske bisper og præster holdt det i, når de ikke tør råbe det ud til folket, at det ikke kan være kristent uden dette sakramente. Luther selv turde sige det, ja han sagde det ligeud endda i fortalen til et så vige-

tigt skrift som Den lille Katekismus.

Men i nutidens lutherske kirke tør man det ikke - man tør det ikke for den pavelige folkevilje, "demo-papismen". Hvilke bandbuller ville der ikke blive sendt fra denne "folkevilje" til den arme biskop! Det er noget af det, biskop Baun har oplevet på et andet område. Jo, sandheden om nadveren er også i dag i "fangenskab" - måske et ret mildt fangenskab, så vi små landsbypræster godt kan få lov at sige det inden for vore snævre sognegrænser; der kan det ikke skade; man bliver bare opfattet som "sær".

Hele den ellers interessante teologiske diskussion i dette skrift om forholdet mellem nadverens "ord" og "tegn" giver slet ingen mening sagt til os i dag, ja vi må regne med, at Luther ville sige lige præcist det modsatte i dag. Over for en forfaldskirke, hvor prædiken om Kristi død for vore synder var forsømt, og hvor nadverens indstiftelsesord samt de øvrige nadverbønner blev læst på latin, ja hvisket af præsten til Gud, da må tte Luther drives til at sige, at "ordet" i sakramentet var vigtigere end "elementet" eller "tegn" - altså hvis der skulles vælges. Det er simpelthen intellektuel uredelighed i dag at bruge Luthers argumentation i dette skrift - og andre steder - til påstanden om, at nadveren ikke er nødvendig, for "vi har det hele i ordet".

De næste to former for "fangenskab", som nadveren dengang var i, rammer heller ikke den nuværende romerkirke nær så stærkt i dag som dengang. Jeg er igen overbevist om, at disse to punkter ville blive behandlet helt anderledes, hvis Luther skulle skrive om dem i dag. Igen vil han omforme dem til et angreb på den moderne "lutherdom".

Den anden form for fangenskab drejer sig om den romerske transsubstantiationslære, forvandlingslære,

som Luther mener ingen hold har i Bibelen. Enhver, der kender lidt til katolsk teologi i dag, ved, hvor let man tager dette spørgsmål. I det lille skrift Dialoger 1 siger den katolske medarbejder med klare ord, at det alt afgørende er realpræsensen. Derefter fortsætter han: "Dette troens mysterium er i katolsk teologi blevet betegnet som transsubstantiationen og i den evangeliske som konsubstantiationen. Vi har i dag al grund til at tro, at Luther og den daværende katolske teologi har talt forbi hinanden, da de diskuterede dette spørgsmål". (S.43).

Både i dette skrift - og endnu mere i kampen imod sværmerne nogle år senere - er det klart, at også for Luther er selve realpræsensen det grundlæggende og aldeles afgørende, men dermed bliver dagens ny-protestantisme ramt lige så hårdt som romerkirken dengang. Han taler stærke ord om Bibelens myndighed - bruger udtrykket "Pauli myndighed" - taler om, at "Guds ord ikke må lide overlast". Angående "Kristi indstiftelse: Dette er mit legeme" siger han, at det gælder om "at tage fornuften fangen under Kristi lydighed" og "enfoldigt holde fast ved hans ord".

Mon der er nogen tvivl om, hvad Luther ville have sagt til den så højt roste lille bog af Herluf Eriksen: "Den forsømte børnelærdom"? Her er det i hvert fald Luthers og katekismens børnelærdom, der er forsømt! I en bog på 117 sider handler 4 sider om nadveren! Af disse 4 sider er de 2½ optaget af et langt citat af Martin A. Hansen og et mindre af Selma Lagerlöf! Hvad Luther - end sige Bibelen mener, synes ingen myndighed at have. Til sammenligning kan jeg minde om, at i Luthers katekismus er det ikke bare det 5. hovedstykke, der handler om nadveren; men næsten halvdelen af fortalen handler også derom.

Nadverens tredje form for fangen-

skab er næsten lige så uaktuel, når der tænkes på romerkirken, som den er i dag. Det drejer sig om messen som et offer. Det er hele tiden ordet "offer" forstået som en fortjeneste, en gerning, en præstation, en ydelse, Luther protesterer imod - og dengang havde han sikkert ret; vulgær-katolicismen og de såkaldte "privatmesser" rammes stadig delvis af hans ord. Men som del i en teologisk debat med romerne er næsten alle Luthers ord i dette afsnit meningsløse. Som modsætning dertil kan jeg minde om en debat i Lumen nr. 7-8-10 og 11 mellem den katolske Messerschmidt og professor Prenter. Her kunne man virkelig tale sammen; distinktionerne og nuancerne var så fine, at det undertiden var svært at se, hvornår det var katolikken eller lutheraneren, der talte!

Men igen fornemmer man gang på gang, at Luther rammer nutidens lutherdom. Han gør det f.eks., når han polemiserer imod tanken om at holde messen for andre. Herhjemme er der ofte udtalte tendenser til at opfatte den ugentlige prædiktjeneste, "hvor evangeliet blot forkyndes", som man siger, som vikarierende for andre; det gør virkelig ikke noget, at kirken næsten er tom! Vi kan tænke på, hvor ofte man har ladet sig trøste af Morten Pontoppidans "trøst": når han lyste Herrens velsignelse fra alteret, gjaldt den ikke blot de 3-4 kirkegængere, men hele "den kristelige kommune"!

Men Luther rammer også på en hel anden måde vor egen kirke. Det må vist indrømmes, at der i dette skrift - som i andre af Luther - er en tale om troen, der har været meget farlig: selve troen er blevet til et nyt "værk", en ny "gerning" fra vor side - altså netop det, som hele dette afsnit i skriftet stærkest kæmper imod. Jeg ved da udmærket, at Luther stred for at afværge denne opfattelse; tro-

en var kun "den tomme hånd"; han vil da have enhver præstationstanke ud af trosbegrebet. Men alligevel har jeg ofte fornemmet Luthers tale om troen - og måske især "lutherske" prædikeneres tale om troen som noget krævende og dermed noget anføgtende, noget, der ville tage nåden fra en. Troede man nu nok?

I pietismen og i senere vækkelsesbevægelser finder man i hvert fald ganske tydelige eksempler på den slags. Den vulgære omvendelses- og oplevelsesforkyndelse, som blev straffet med at føde Tidehverv til verden, er måske en af frugterne af tendenser i dette skrift: offertanken kom ind ad bagdøren! Når vi i denne jubilæumstid skal høre rørende, gamle historier om Luthers klosterkamp for at få en nådig Gud, må vi ikke glemme det ganske nære: de mange, mange fra den sidste danske vækkelse, der oplevede en ungdom, som de senere kunne kalde "et helvede", fordi de ikke kunne "præstere" den tro eller omvendelse, som deres milieu krævede af dem.

Man kan endnu af og til i Vestjylland høre denne forfærdelige forkyndelse om troen og omvendelsen og nåden som et krav, en viljeshandling, en præstation, der skal øves for at være frelst. Hvis en sådan forkyndelse var enerådende, er det min overbevisning, at man netop måtte gå til Rom "for at få en nådig Gud", som Luther dengang måtte gå fra Rom af samme grund.

Op modsat vil jeg påstå, at netop det syn på gudstjenesten og messen, som er almindeligt i højkirkelige kredse (og som man i dag kan finde hos de bedste romerske teologer), netop udtrykker den frelse ved tro alene, som er Luthers egentlige intention også i dette skrift. Det er næsten ord til andet det, som han skildrer i sin "Sermon om det nye testamente, det vil sige den hellige

messe" fra 1520. Hovedsagen i dette messesyn - jeg tør måske sige: vort messesyn - er, at alt bliver udøvet "ved Jesus Kristus, vor Herre" - alene i kraft af hans offer, der er nærværende iblandt os. Kun sammen med dette, forenet med dette er vore bønner, vore lovsange, vor bekendelse, vor prædiken noget værd for Gud. Har man først fået øjnene åbnet for dette, kan de moderne nadverløse gudstjenester forekomme en at være et "værk", en "gerning" - lige netop det, som Luther her først og fremmest bekæmper.

Enhver præst i vor tid kender i hvert fald til, at han kan være i et "babylonisk fangenskab" af dette, at gudstjenesten og dermed hele kristenlivet i hans sogn skal afhænge af hans "værk", især hans ugentlige prædiken-præstation. Måske tør jeg sige det noget tilspidset, at nogle af os er drevet ind i denne gudstjenesteforståelse, ind i dette syn på messe og "messeoffer", fordi det er den store befrielse af "fangenskab". Vi er drevet ind til messens glæde, fordi den netop er samlet om Kristi værk og gerning alene - og ikke vort eget.

Må man ikke sige, at den massive folkekirkelige u-kirkelighed er et udtryk for en næsten total frihed for Kristi værk: man er kristen sådan af sig selv - ikke "per instrumentum" - ikke "ved Jesus Kristus, vor Herre". Hos visse pietister i dag findes det samme bare på en anden måde: Man er uafhængig af præst, gudstjeneste og sakramenter, som "de vantro" er det. Man har jo sin tro, sin fromhed, sin følelse, og det er nok - altså igen i praksis sit eget "værk".

NU ER JEG ENDELIG KOMMET til det sakramente, som Luther her behandler som nr. 2: dåben. - Jeg vil sige meget få ord om det, nøje

svarende til, at Luther her siger, at dette sakramente har romerne ikke kunnet bringe i så stort fangenskab som de øvrige. - Den alvorligste anke mod Rom er, at man ofte har talt om dåben som "det første brød", den skibbrudne kan redde sig op på, - og boden som "det andet brød". I praksis blev det til, at dåbens sakramente betød meget lidt for romerne dengang; det egentlig afgørende blev boden - altså det "nutidige". Imod dette taler Luther gode og stærke ord om, at omvendelsen altid er omvendelse til dåbens nåde. Iøvrigt er det Roms stærke vægtlæggen på de ydre ceremonier, der skældes meget ud over.

Men det egentlige angreb mod Rom rammer i højeste grad den moderne folkekirkelige dåbs-lyrik. Hovedsagen for Luther er nemlig den paulinske tale om dåben som død og opstandelse med Kristus - altså opstandelse til et kristent liv med alle kristnes gode gerninger. Det er en tale, der helt svarer til Jørgen Glenthøjs stærke bibel-studie ved påskemødet for "Kirkens Ja og Nej" 1967, hvor temaet netop var Pauli ord: "Ved I ikke, at I blev døbt til Kristi død?" Netop det, som jævne kristne skulle vide som en selvfølge o. år 55, det ved næsten ingen i den danske lutherske kirke i dag. Så brændende aktuelt er dette afsnit af Luthers skrift for vor kirke. - Dybt foruroligende for den ubekymrede folkekirkelige dåbspraksis må også Luthers tale om troens nødvendighed være. Ved barnedåb er f.eks. forældrenes tro nødvendig, siger han; det sagde de gamle grundtvigianere forresten også! Jo, også dåben er kommet i "fangenskab" igen i den lutherske kirke - måske endda allervest i dette jubilæumsår.

EFTER DISSE FÅ BEMÆRKNINGER om dåben vil jeg - ikke særligt grundigere - nævne lidt om Luthers

behandling af bodens sakramente. Vi godkender alle hans kritik af skriftemålet som en tvang i stedet for en gave. Vi nikker bifaldende til hans protest imod dette at skulle bekende alle synder, dette umulige krav, der netop tog skriftemålets glæde bort. Vi giver ham ret i hans påvisning af det forvirrede og selv for katolikker i dag ubegribelige i talen om "fyldestgørelserne", som jo også vil stjæle evangeliet fra Kristi indstiftelse.

Luther siger det så stærkt, at pævens folk "fuldstændig har udryddet selve sakramentet, uden at der er spor tilbage af det". Men hvad vil Luther så ikke sige om vore forhold i dag - vi, der for over 400 år siden fik skriftemålet rensat netop efter Luthers anvisninger? Er ikke også dette "rensende" skriftemål næsten helt udryddet? Og dog taler Luther her ganske klart om "skriftemålets indstiftelse" i Mt.18, og han glæder sig over det private skriftemål, fordi "det er det eneste lægemiddel for anfægtede samvittigheder".

Jo, det er udryddet som i pavekirken dengang! Dels er de anfægtede samvittigheder sikkert beroliget af den folkekirkelige forkyndelse, og dels er dette sakramente blevet forðærvet af magtkamp på lignende måde som i senmiddelalderen. Som Hans Olav Okkels engang udtrykte det så rammen i Kristeligt Dagblad: Alle hos os skal have "magt og myndighed til at binde og løse" - altså til at give syndsforladelse; vi er derfor blevet et folk med ca. 4 millioner skriftefædre, samtidig med, at ingen vil være skriftebørn.

Eller vi kan tænke på, hvor stærkt Luther understreger, at syndsbedelsen er nødvendig. Hvilken modsætning til megen tale i dag, hvor syndsforladelsen skal uddeles, enten folk piber eller synger - hvor man ganske synes at have glemt Luthers

ord om den sande bodfærdighed. Hvor ofte har man ikke i danske kirker overværet det såkaldte skriftemål inden nadveren, hvor absolutionen blev givet i en så sakramental form som med håndspåleggelse (som ikke engang bruges i Rom); men hvor man ikke behøver at bede nogen form for skriftebøn først!

Med sit angreb på den romerske bodspraksis dengang rammer Luther på en mærkelig måde ind i en debat, der var i Præsteforeningens Blad og Kristeligt Dagblad for godt et år siden. Det er den såkaldte "fyldestgørelse", der skal til efter bekendelsen og absolutionen, der særligt angribes. Han taler med hån om alle disse "gerninger", der skulle øves: valfarter, piskning og vågen og fasten, eller oftest nogle bønner, der skulle fremlappes som en "bod". Men det, som Luther angriber, er ikke, at der skal gøres noget - at der skal ske noget efter, at man har fået tilgivelsen. Det, han angriber, er snarere det modsatte! Trods alle de tilsyneladende "gerninger" kom romerne for nemt om ved det. Han taler hånlige om dem, der tror, at deres liv i et øjeblik forvandles ved skriftemålet, så de bare lige mangler at få ordnet "fyldestgørelsen" - f.eks. at bede nogle bønner. Og så fortsætter han ordret: "Man tænker slet ikke på at døde kødet; her gælder ikke det eksempel, Kristus gav, da han skænkede forladelse til kvinden, der var grebet i utugt, og sagde til hende: "Gå bort og synd ikke mere", og at han dermed pålagde hende det kors at døde kødet". Og derefter siger Luther noget, der lyder fantastisk i vore ører, der er gjort døve af een bestemt Luther-tolkning eller Luther-misbrug: Det bedste ville være at gøre, som man gjorde i oldkirken, først at forlange fyldestgørelsen og derefter at give absolutionen!

Udgangspunktet for den danske debat

var netop en prædiken om synderinden (Luk.7), hvor det blev slået fast, at skøgen selvfølgelig "gik hjem til sin gade igen" efter absolutionen, og at det helt var i sin orden. Netop dette skulle være den helt fine lutherske forståelse af syndernes forladelse. Nej, da svarer Luthers egne klare ord dog helt anderledes til god, gammel indremissionsk praksis: Da trak midnatsmissionærerne netop skøgerne ud af deres gade - fik dem ind på Magdalenehjemmene - lærte dem at døde kødet ved at give dem arbejde i huse og have og oplære dem i madlavning og håndarbejde. I stedet for blot at gøre det nemme at lade dem gå tilbage til deres gade, blev de hos dem - sad ved deres side, fortalte om Jesus, bad og sang og græd med dem. Og så en dag oplevede de måske den store glæde at få dem med hen i sognekirken, hvor missionæren knælede ned sammen med sin "søster", skøgen og modtog absolution og nadver sammen med hende.

LAD MIG TIL SLUT rekapitulere en lille smule: Da skriftets udgangspunkt var afladen, omtalte jeg i den forbindelse de tre af Luther og reformatorerne helt afskaffede sakramenter: konfirmationen, ægteskabet og den sidste olie. Som jeg påviste det, er de nemlig i den protestantiske udformning af dem i en sjælden grad blevet fyldt med de afladstanker, som Luther kæmpede imod - og er

samtidig dermed blevet folkekirkens mest populære "sakramenter". Ja, så grotesk er situationen! Dernæst har jeg, som også Luther gjorde det, talt mest grundigt om nadverens sakramente. Derefter mere kortfattet, som også han var det, om dåben og skriftemålet.

Jeg regner med, at nogen har opdaget, at der er eet af de 7 sakramenter, jeg slet ikke har omtalt, nemlig ordinationen. Det er behandlet fint og sagligt af Gerhard Pedersen i festskriftet til professor Skydsgaard: "Evangelium og sakramente". Heraf fremgår det klart, at på dette punkt er Luthers theologiske indvendinger (bortset fra de sædvanlige grovheder) stadig gældende og principielle. Her er der ikke blot tale om opgør med en forfalds-katolicisme i fortiden; men der er stadig gemt alvorlige theologiske spørgsmål til romerkirken i dag. Den populære ny-protestantiske embedsopfattelse forkaster Luther selvfølgelig også!

En "eksistentiel" læsning i jubilæumsåret af dette vigtige Lutherskrift har givet et overvældende indtryk af, at Luthers voldsomme angreb i hvert fald, hvad angår de 6 sakramenter, i højere grad rammer den moderne lutherdom end den moderne romerkirke. - Gud bedre det - også v o r kirke er i et "babylonisk fangenskab"! Lad os gå i Luthers fodspor og bryde fangenskab! "Re-formatio" - det er et godt løsen også i dag!

KIRKEÅRET - KALENDERÅRET AF MARGIT DECKERT, STRIB.

STOFTRYKMØNSTRE, de meget moderne og tit meget skønne, fremkommer vist ved, at flere mønstre og farver griber ind i hinanden. Ud af kirkeår-kalenderår kunne fornemmes et sådant

rigt mønster præget ind over et tidsrum.

Et nyt kirkeår er netop begyndt. Kalenderåret varer da lidt endnu. Hvorfor slår man ikke første søndag i

advent og 1. januar sammen, så det hele var ligesom ordentligere, og kirkeåret ikke sådan noget svingende frem og tilbage i påske-, pinse-dato-er og trinitatistidens ugeantal?

Med en stille besindelse begyndte de gamle det nye kirkeår. Adventstiden var de 4 ugers fastetid, den legemlige og åndelige forberedelse for at kunne stå så hel som muligt over for den store begivenhed: Kristi meneskevordelse, Kristi fødselsnat den 24. december. I vores virkelighed nu begynder med et nyt kirkeår netop reklamers og forretningers mest hektiske uger. Det er grelle modsætninger, vi dér understreger ved at bibeholde vores 1. adventssøndag som noget for sig selv, bibeholde et kirkeår, der løber forud og siden ind i det borgerlige kalenderår.

Dette borgerlige år, vi begynder

den 1. januar og regner ud fra den romerske kalender, fik sine kristne træk tegnet ind over sig: Allerede fra den tidlige middelalder begyndes kalenderåret med Jesu navnedag. Året bliver et annus Domini. Kirkeåret, kalenderåret, de har nok at blive stående der i vores tilværelses "stoftrykmønster". To forskellige tidsregninger er de for et og samme tidsrum, men netop det, at de er der samtidig, tilhørende hver sin dimension, er det berigende.

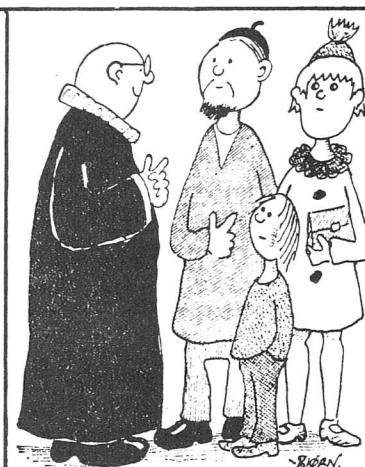
Det borgerlige år, kalenderåret, bringer orden ind i samfundet! Og når den 1. januar fejres som Jesu navnedag, så fejrer vi dermed så at sige Herrens indtræden i det borgerlige liv. Tømmermanden fra Nasareth, Josefs og Marias søn får som alle mennesker et navn. Han kan tales til - og registreres. Han står der som vo-

Plakat

ANVENDELIG I KONFIRMANDSTUEN

Hosstående lille tegning, som har været gengivet efter Berlingske Tidende i RE-FORMATIO nr. 1/1967 side 4, fås nu som plakat med målene 30 x 43 cm (efter originaltegningen) ved indbetaling af kr. 5,- (2 stk.: kr. 6,-) til postgiro 4.73.45

Theologisk Oratoriums Forlag
Holbergsgade 18
1057 København K.

— Hr. pastor, når nu vores søn skal gå til præst hos Dem, hvor tit behøver vi så gå med ham i kirke?

— Det behøver De sandelig ikke gøre ret tit. Bare De gør det én gang om ugen — om søndagen!

res medborger.

Med de 365 dage beskriver vore kalenderår et astronomisk bestemt kredsløb med årstiderne fæstnet ind deri.

Helt anderledes forholder det sig med kirkeåret. Ganske vist bruger vi billeder fra naturen i dens vorden, opblomstring, modning, børen frugt og forfald til at illustrere også kirkeårsbegivenhederne: jul, påske, pinse, Sct. Hans, Sct. Mikael, allehelgen. Vi holder også inden for kirkeåret visse kalenderdata fast: helgeneres data, også reformationsdagen, men det er så ikke for bare historisk at mindes forgangne begivenheder, det er for at mindes G U D S i n d g r i b e n i historien ved disse begivenheder.

Vores tidsfølelse sprænges nærmest, når således tildragelser fra vores tidsregning går ind i Guds evighed. Vores kirkeår begynder f ø r Jesu fødsel og navngivelse, pegende hen imod Hans præksistens og genkomst, og det rækker - vendt mod den yderste

dag - langt ud over det naturlige kredsløb, hvor "slægt skal følge slægters gang".

Således står kirkeåret da ikke som noget "uordentligt" eller en unødvendig gammel traditionsrest; det står aldeles suverant som det, der underordner og indordner de tidsbundne begivenheder i Guds plan med verden.

Kirkeår og kalenderår er udtryk for, at vi er borgere i to verdener. En afskaffelse af kirkeåret kunne betyde, at vi forlod vores pilgrimsstand, vores status viaticorum og helt slog os ned i denne tidsbundne, uforståelige og dødsdømte verden.

Lad os derfor holde kirkeåret fast som den cantus firmus, der ledsager os gennem livet. - Lad os holde kirkeåret højt i ære og ved dets hjælp lade os føre, både viist og traditionsstøttet - og daglig overkommeligt - fremad gennem den Hellige Skriffs store beretninger. Og lad os - stående i kirkeåret - fornemme, hvilken styrkelse det er at leve og at l o v e "i takt" inden for kristenheden.

FRA KIRKENS SKATKAMMER TO SLESVIGSKE SALMER TIL ADVENT OG JUL AF PASTOR URBAN SCHRØDER, VARNÆS.

NU I TIDEN FREM MOD JUL slår jeg op i den gamle salmebog, der brugtes her i Varnæs kirke gennem alle årene fra 1717 til 1882 - Varnæs-Salmebogen, som vor daværende sognepræst Bertel Christian Ægidius udgav i førstnævnte år. Den er lidet kendt idag - enkelte hjem her i sognet ejer endnu eksemplarer af den og varer på dem som klenodier. Men bogen har haft sin store betydning og har stadigt

noget at sige os - også om jeg nu blader i den for "Re-formatio"s læsere.

Først finder jeg en dejlig adventssalme, der lyder sådan:

Kom selv til mig, Jesus blid,
og bliv hos mig allen Tid.
Sjælens Ven, kom til mig ind,
til dig staar mit Mod og Sind.

Tusind' Gang' jeg dig begær',
kærer' mig slet intet er,
tusind' Suk jeg før' til dig,
Jesus, Jesus, kom til mig!

Ingen Lyst paa Jordens Klod'
trøste kan min Sjæl og Mod,
at du est udi mit Bryst,
det alene er min Lyst.

Alle Engles Glans og Pragt
jeg ej tager udi Agt.
Alt, o, Sjælens Kys, er mig
stor Fortrød foruden dig.

Om du alt mig tager fra,
stadig dog mit Sind skal staa.
Du alene, Jesus blid,
evig være skal min Fryd.

Ingen jeg det siger til,
at jeg Døren aabne vil.
Jeg dig aabner Hjertets Skrin,
du alene kaldes min.

Dig alene, o, Guds Søn,
kalder jeg min Trøst og Løn.
Du, saargjorte Guds Lam, er
min troloved' Brudgom kær.

O, saa kom, du Hjerterød,
og formilde al min Nød.
Thi jeg raaber steds' til dig:
Jesus, Jesus, kom til mig!

Jeg venter med Taalighed,
vær med Naade mig bered,
du mig udi Dødsens Pin'
vilde være Jesus min!

Den opmærksomme læser hører straks, at dette er den salme, vi idag har i vor nye salmebog som nr. 588, blot i kortere skikkelse og i anden oversættelse: "Jesus, kom dog nær til mig, lad mig aldrig slippe dig". Men hvor god denne lille salme end er som et suk at opsende til Frelseren under dagens travlhed, er den dog endnu bedre i sin fulde skikkelse i Varnæs-

Salmebogen. Den er pastor Ægidius' oversættelse af den tyske barokdigter, lægen Johann Schefflers salme "Jesu, komm doch selbst zu mir" fra 1657. Scheffler var gået over fra lutherdommen til den romersk-katholske kirke og kaldte sig som digter Angelus Silesius - engelen, sendebudet fra Schlesien. Det er da også en ægte katolsk, fælleskristelig fromhed, vi møder i salmens ord.

Læg mærke til det inderlige, dybt personlige vennsforhold, ja, kærlighedsforhold mellem Jesus og sjælen, der bevidnes her. Jesus kaldes med skønne navne: Sjælens Ven, Sjælens Kys og "min troloved' Brudgom kær". Dette er ikke kun poesi, som vi lader passere, fordi vi er vante til, at poeterne naturligtvis må have en vis frihed, og som vi derfor synger hen over uden at opsamle de enkelte udtryk i vort hjerte. Nej, disse stærke udtryk om Jesus skal høres, som de lyder, og tages netop så stærke, som de er. Thi netop digterens poesi udtaler ofte klarere end andre kristne formuleringer kristenstandens inderste realitet: sjælens uhindrede og nære personsforhold til Frelseren - dette at han netop vil være så tæt forenet med mig som ven med ven, ja, som brudgom med brud; så tæt forenet, som den, der kysser mig, er forenet med mig i kærlighed. Denne min forening med Jesus er i virkeligheden min sjæls inderste længsel. Alle mine forsøg på at forenes med andre mennesker i de mange daglige fællesskaber, i venskab, i ægteskab og elskov, i forholdet til mine børn er ligeså mange anonyme, uidentificerede forsøg på at blive forenet med Jesus, ham, der for mig ene er ven-n-e n, d e n elskede, fordi i ham er jeg skabt, ved hans og Faderens indbyrdes kærlighed dannedes mit hjerte til at kunne elske og længes, så han er al min længsels og kærligheds egentlige genstand. Efter ham længes jeg i vir-

keligheden, når jeg søger min bedste ven. Ham attrår jeg inderst inde at elske, når jeg elsker hende, der kys-
ser mig.

Derfor bliver salmen om ham, "min troloved' Brudgom" også en ægte adventssalme: Et råb til Jesus om at komme til mig: "Kom selv til mig, Jesus blid, og bliv hos mig allen Tid - - Tusind' Gang' jeg dig begår', kær-
rer' mig slet intet er - - - O, saa kom, du Hjerter sød, og formilde al min Nød. Thi jeg raaber steds' til dig: Jesus, Jesus, kom til mig!". Og Jesus kommer. Hør dette pragtfulde vers:

Ingen jeg det siger til,
at jeg Døren aabne vil.
Jeg dig aabner Hjertets Skrin,
du alene kaldes min.

Din advent, din komme til mig - selve den grundmenneskelige oplevelse - er så stor en oplevelse, at jeg ikke kan fortælle den til nogen. Jeg formår det ikke. Ej heller kan jeg modstå din komme: "Jeg dig åbner Hjertets Skrin, du alene kaldes min".

Men denne forening med Jesus er ikke gratis. At han "alene kaldes min", erkender jeg måske først sent: "Om du alt mig tager fra - - ". Måske skal jeg først miste meget - vennen, min elskede, alle min kærligheds midlertidige, ikke fuldværdige genstande. Jesus tager dem fra mig en for en. Og under smerten herved opdager jeg med en ny glæde, at dette jo er nåde, vinding, hjemkomst, fordi han selv ene er min kærligheds ægte genstand, og at med ham vil Gud skænke mig alle ting og lade mig finde alt det mistede igen, når jeg har lært at elske det i ham.

Dernæst slår jeg op på Varnæs-Salmebogens nr. 127, Agidius' egen salme til Hellig tre Kongers dag. Den begynder således:

Af Østerland de Vise
gaa til Jerusalem.
En Stjerne maatte lyse
den ganske Vej for dem.
De spørge flittelig
om Jøde-Kong' og Herre;
de vilde hannem ære.
Se lod hans Stjerne sig.

Så skildres kong Herodes' reaktion i følge Skriftens ord. Og vi ser de hellige tre konger fortsætte færd:

De drage hen med Glæde
og drage siden hjem,
dog Barnet først tilbede
i Staden Betlehem.
Guld, Myrrha, Røgelse,
af det, de hos sig have,
meddele de en Gave
og Kærlighed beté.

Efter denne beretning om det, der skete, følger Varnæs-præstens fromme anvendelse af det berettede, betragtningen over og tilegnelsen af den hellige beretning:

I Kødet kan jeg skue
dig, Jesus, Herre from.
Herodes tør ej grue,
at du til Verden kom.
Du vilde Årens Tron'
i Verden ej besidde,
men Dødsens Pine lide,
du bar en Torne-Kron'.

Herodes' magtpolitiske angst er ugrundet. Guds Søn kom til verden for at vinde tornekrone ved at lide dødens pine. Vi står her om krybben i Betlehem. Det er jul. Men læg mærke til, at julen for denne gamle slesvigske præst ikke er den idyl, vor tid har gjort den til. Den er indledningen til påskens, forsoningsofferets blodige alvor. Julenat og langfredag hører sammen. Thi Guds Søns fødsel er det første skridt på hans vej til korsdøden. Derfor udbryder A-

JULENAT OG LANGFREDAG HØRER SAMMEN

gidius videre: "Dig lad mig ikkun finde, o, sødeste Guds Lam". Han ser i Betlehemsbarnet Gudslammet - som jo da også den ene af de hellige tre konger ofrede myrrha til den nyfødte, den myrrha, der varsler hans død, fordi den i Østerland bruges til at berede liget til gravlæggelsen. Af vore nyere julesalmer har vist kun Grundtvigs "Julen har englelyd" dette motiv med i tolkningen af julen: " - - ham, som tog vor kvide og gav os fryd igen, gik ned for os i døden som sol i aftenrøden -". Den gammel-lutherske fromhed vidste, at julenat og langfredag hører sammen, og at kun

herved bliver julen frelsende gudsvirkelighed for os. Vi med vor forfalskede idyljul har glemt dette.

Derfor har vi også glemt offeret. gaven, vi skal bringe Betlehemsbarnet, og drukner i gaver til os selv. Pastor Agidius glemmer ikke, at han som kongerne må give Guds Søn en fødselsdagsgave: "Men lad mig vel betænke, o, du min Herre kær, hvad som jeg dig skal skænke for dine Gerninger". Men hvad har jeg at give, som du vil have? Jo, også jeg har mit guld, min røgelse og myrrha: "Tag af mig Troens Guld, som i dit Blod er farvet - - - Annam med Naadsens Hænder, o, kæreste

Guds Søn, min Røgelse, som brænder, det er min Suk og Bøn. Den Myrrha tag af mig, som er mit ganske Hjerter opfyldt med Syndsens Smerte; lad det behage dig". Troens guld farvet i Kristi eget blod, bønnens og tilbøielighedsens røgelse og min syndeskylds bitre myrrha - de gaver, Herre Jesus, vil jeg give dig. Og du tager imod dem. Så mange siger, at et menneske slet ikke kan give dig noget - dertil er det altfor usselt og ringe. Men jeg vil så gerne give dig noget. Så giver jeg det, jeg har, selvom det er ringe ting: Min synd, at du vil sone

den; min bøn, at du vil bringe den frem for Faderen; og min tro, at du vil være dens eneste indhold. Og disse gaver, der er som visne blomster, nælder og ukrudt samlet ved vejkanterne, tager du imod, som var de kostbare klenodier. Men det er de også i dine øjne, når du ser mig komme med dem, fordi jeg gerne vil give dig noget.

Og nu er det advent, og snart er det jul. Lad da disse to gamle salmer fra Kirkens skatkammer berede vore sind til atter at fejre Guds Søns glædelige fødsels fest!

periskop

En pilgrimstur i horisonten af pastor Percy Eriksen, Bringstrup.

DET ØKUMENISK ARBEJDE "Alban og Sergeisamfund" i Danmark er ved at planlægge en pilgrimstur til England og Skotland fra 20. juli til 5. august 1968, med besøg i kirker, klostre og vigtige centrer for kirkelig virksomhed. Det bliver en enestående lejlighed til at stifte bekendtskab med engelsk og skotsk kirkeliv og til at træffe betydelige folk og føre samtaler med dem. Det er noget fundamentalt i pilgrimstanken, at der skal være mulighed for at lære hinanden at kende og forstå hinandens baggrund og synspunkter og ikke mindst lejlighed til at deltage i gudstjenester, tidebøn m.m.

Her skal blot i korthed gøres opmærksom på denne pilgrimstur, som vil føre deltagerne til nogle af arnestederne for fornyelse af kirkelivet på den engelske halvø.

Under 3 dages ophold i London med tilhold hos All Saints Convent, Colney vil bl.a. St. Albans Abbey og Westminster Abbey blive besøgt. Fra London går turen til den nye Coventry domkirke, der rejste sig af asken efter den længste bombenat, nogen engelsk by under sidste krig blev udsat for - med frygtelige ødelæggelser til følge. Cambridge, Ely, Wymondham, Walsington kan også nævnes - og Lincoln med sin pragtfulde domkirke: "Dens storhed, dens skønhed, dens betagende magtfulde værdighed skabtes dog først og sidst til Guds ære - for at Gud kunne bo i et stort hus, i et glørværdigt rum" (Vagn Riisager: "Påskelilje og præstehat" 1954, side 105).

Det navnkundige Kelham og Mirfield er der afsat to dage til. Besøget af 3-4 dages varighed på den "hellige ø"

Iona udfor Skotlands vestkyst et par timers sejlads fra Oban vil nok blive en af turens største oplevelser. Øen, som tidligere har spillet en kirkehistorisk rolle, har igen tiltrukket sig manges opmærksomhed ved det imponerende genrejsningsarbejde, som den skotske bypræst George MacLeod er sjælen i. En lille, god indføring på dansk om, hvad der foregår på Iona, giver Johs. Dragsdahls bog "Byg kirken ny" (Kirkens Front 1953).

Efter at have færdedes en dag i Edinburgh, og før hjemrejsen fra New-castle tiltrædes, gøres der ophold på en anden "hellig ø", Lindisfarne, nu ved Englands østkyst.

Det siger sig selv, at arrangørerne af turen har sørget for, at nogle af Englands smukkeste egne gennemrejses,

NÅR INGEN KIRKESANGER HAVES AF PASTOR PERCY ERIKSEN, BRINGSTRUP.

ISIGERSTED KIRKE ved Ringsted har kirkesangertjenesten siden maj 1967 været besørget af en såkaldt "kirkesangergruppe". I de senere år har der været flere sangglade konfirmandhold. Da annoncering efter en kirkesanger længe havde været forgæves, var der ikke langt til tanken om at forsøge med de sangglade og villige konfirmander. "Kirkesangergruppen" talte til at begynde med 14 konfirmander - af dem er der 10 tilbage. Konfirmanderne udøver alle en kirkesangers funktioner. De synger, tænder lys, sætter numre op, beder indgangs- og udgangsbøn m.m. Der er den ordning, at den konfirmand, der læser bønnerne, har ansvaret den dag; han sætter de andre i arbejde og ser efter, at alt er i orden. Der aftales en turnus for en måned ad gangen. Der gælder den regel, at til hver kirke-

og at der bliver tid til enkelte selværdigheder, slotte m.v.

Af praktiske grunde vil turen foregå pr. bus fra Harwich og ikke som på tidligere pilgrimsture pr. privat bil. Prisen pro persona er 50 Pd. Sterling - og det er meget billigt for så meget. Dertil skal lægges tur-retur billetten Danmark-England.

Det er en økumenisk tur. Vi håber på god tilslutning fra alle de forskellige kirkelige afdelinger (konfessioner) i Skandinavien - og vi ser meget gerne studenter deltage.

Da planlægningen skal ske god tid i forvejen, bedes interesserede omgaaende henvende sig til den danske leder af pilgrimsturen, fru Elisabeth Møller, "Skovly", Hesselager, Fyn.

lig handling eller gudstjeneste skal mindst 4 børn af gruppen gøre tjeneste. Hver fredag møder de i præstegården til indøvelse af de salmer, der skal bruges til bryllup eller gudstjeneste. Begravelse er de fritaget for. Kirkesangeren fra hovedsognet får "vikarløn" for at fungere ved begravelserne i Sigersted kirke.

Det er tanken, at det nye hold konfirmander (som skal konfirmeres april 1968) efterhånden skal træde ind i kirkesangergruppen. Efter deres konfirmation bliver det deres opgave at bære "kirkesangeren" igennem sammen med så mange af de første, som endnu har lyst til at være med, indtil konfirmandholdet af 1969 kan tiltræde... og så fremdeles. År efter år vil det altså blive konfirmanderne, der efter fattig evne prøver at være i "kirkesangers sted".

Af det nuværende hold på 22 konfirmander har 15 meldt sig. De er dog næppe alle egnede. Enkelte af dem er allerede i gang, men ud fra det princip, at til udfyldning af en "konfirmeret kirkesanger" behøves to ukonfirmerede. Det hænger sammen med det lønmæssige, idet ukonfirmerede lønnes med halvt så meget som de konfirmerede. Den samlede kirkesangerløn tilfalder kirkesangergruppen og deles i forhold til den enkeltes antal tjenester. Hidtil har budgettet kunnet holde.

Menighedsrådet er gået ind for denne forsøgsordning, og provst og biskop har givet tilladelse til, at kirkesangertjenesten bestrides på denne måde.

Op hvordan fungerer det så?

Der er naturligvis delte meninger om denne løsning. Jeg vil tro, at de fleste finder løsningen god. De, der ikke kan lade være med at sammenligne børnenes indsats med den, en voksen kirkesanger kan præstere sangmæssigt, kan nok have ret i, at børnestemmerne ikke er så ledende og bærende som ønskeligt.

Men spørgsmålet er, om der ydes børnene fuld retfærdighed ved en sådan sammenligning, al den stund der her er tale om noget helt andet.

For børnene medfører denne kirkesangertjeneste indlysende fordele. "Åh, det er jer, der kan så mange salmer! Hvor kan I dem fra?", var der en skolekammerat i købstaden, der havde vrisset ad dem forleden. Antallet af de salmer, børnene har lært i forvejen, øges, og salmerne tilegnes igennem levende brug. Der kommer sammenhæng og mening i alt det lærte.

For menigheden er børnenes kirkesangertjeneste af stor betydning. Det er ikke umuligt, at de ved deres medvirken, deres interesse og pligtfølelse kan vise en vej ud af megen gudstjenstlig passivitet. De er dejlige at arbejde med. Der er noget sundt i, at menigheden, dens børn og voksne, selv må bære ansvar for den del af gudstjenesten, som er deres. Det kan også nævnes, at organist og præst kan have godt af at renoncere på egne melodiansker og tage hensyn til børnenes kunnen og begrænsede evner.

I det lange løb vil denne ordning uden tvivl vise sig at have store og betydningsfulde fortrin. Den kan også tænkes at lægge grunden til en "kirkesangergruppe" af voksne, som vil tage ansvaret op for den side af menighedens gudstjenstlige liv, som en enkelt kirkesanger førhen varetog.

✠ KIRKELIG FORNYELSE AF KYRKOHERDE EMER., TEOL. DR. GUNNAR ROSENDAL, KRISTIANSSTAD.

Foredrag ved kirkedagene i Helsingør 17.9.1967
(Oversat af Anders Studsgård efter båndoptagelse)

NÅR JEG NU SKAL TALE OM, hvad kirkelig fornyelse er, vil jeg foretrække at bevæge mig i tidens dimension og tale om tre ting, som er væsentlige for den kirkelige fornyelse. Kirkelig fornyelse ser mod fortiden, mod fremtiden og opad.

F O R T I D E N

HVIS VI SER på kirkelig fornyelse som en bevægelse, der ser bagud og er interesseret i Kirkens tradition og historie, gør vi vel i at huske, at kirkelig fornyelse er ikke det

samme som kirkelige nyheder. Der er en mængde nye ting, som er ved at blive indført, og som kæmper for sin eksistens, og som gør en meget effektiv reklame for sin berettigelse, sin effektivitet og sin betydning i det svenske kirkeliv. Der er mange ting, som jeg finder ganske nydelige og værdifulde, omend ikke så forfærdelig dybe, men dog af en vis betydning. Og der er andre, som jeg vil stille mig forsigtig overfor, da de ikke hører med til kirkelig fornyelse.

Når vi ser tilbage, er det ikke sådan, at vi kan sige: "Alt det gamle er forbigangent, se, det er blevet nyt" - og derefter indføre nyheder som f.eks. popmusik i messen, nye salmemelodier, som er livlige og glade, og en ny liturgi, som kan fængsle ungdommen. Jeg forsikrer Dem, at det kan fængsle ungdommen i højst tre, fire eller fem gudstjenester, og så skal vi til at finde på noget nyt igen. Det får os blot ind i tidens jag. Lad Kirken dog bevare sin evighedskarakter. Det betyder ikke marsch på stedet, men vækst som træet, roligt og stille, som hele Guds skabning vokser. Men det sker ikke på denne hektiske, uhyggelige og for skrækkelige måde, som alting vokser på uden for Kirken. Lad os bevare roen! Og når vi ikke får de store resultater, så lad os huske, at Kirken er gammel og har ventet mange gange og kan stadig vente. Et par århundreder med dårlig kirkegang betyder i det lange løb intet. Når Gud vil det, så går folk i kirke igen. Det behøver vi ikke at være urolige for, selv om vi af egen erfaring ved, hvor beklemmende det kan være, når bænkeene er tomme, og få lytter og går til alters.

Når vi ser tilbage, kommer det af, at vi tror, at et træ må have sine rødder i jorden. Vore rødder må gå mod fortiden, og vore grene må række mod fremtiden. Kirkelig fornyelse vil

se tilbage, ikke for at imitere eller blive til f.eks. middelalder igen. Snarere er det sådan, at vi vil gå radikalt langt tilbage, helt til oldkirken, og sige: Hvad har vi at lære? Hvor er vi skredet ud? Og så bliver det mere og mere klart for mange af os, at liturgisk set er denne statelige og skønne domkirke, vi opholder os i, et middelalderligt monument, som har meget lidt med oldkirken at gøre. Der er en meget interessant udvikling at iagttage i kirkearkitekturen, som står i den allernærmeste forbindelse med liturgien. Oprindeligt sagde man i ekklesiologien, læren om Kirken, at den havde to etager: Deroppe bor Gud Fader, og hernede bor hans folk, som har husfædre og hus-tjenere, biskopper, præster og diakoner, til at betjene sig; men de er på samme niveau, selv om de har forskellige funktioner, og der kan være en hierarkisk ordning mellem funktionerne. Dengang stod alteret i midten, og folket stod rundt om. Circumstantes - de omkringstående - hedder det meget betegnende. Senere kommer middelalderen, som bygger en mellemetage, hvor præster, munke og nonner - den åndelige stand - bor. De formidler mellem Gud og mennesker. Så flytter præsten bort til den østre ende og bygger en korskranke mellem sig og folket for nøje at markere forskellen mellem præst og lægmand. Det har man bibeholdt til vore dage, hvad vi kan se her i Sct. Olai kirke i Helsingør. I den ortodokse kristenhed findes ikonostasen, hvorved den særlige præstestand er uhørt stærkt markeret.

Da vi begyndte med den kirkelige fornyelse, havde de allerfleste af os været i England og lært ret ukritisk af englændernes store respekt for apostolisk succession og præstens særstilling som embedsindehaver. Det gjorde, at vi akcepterede alt dette og syntes, det var vældig stilfuldt og fornemt. Vi har haft anledning til

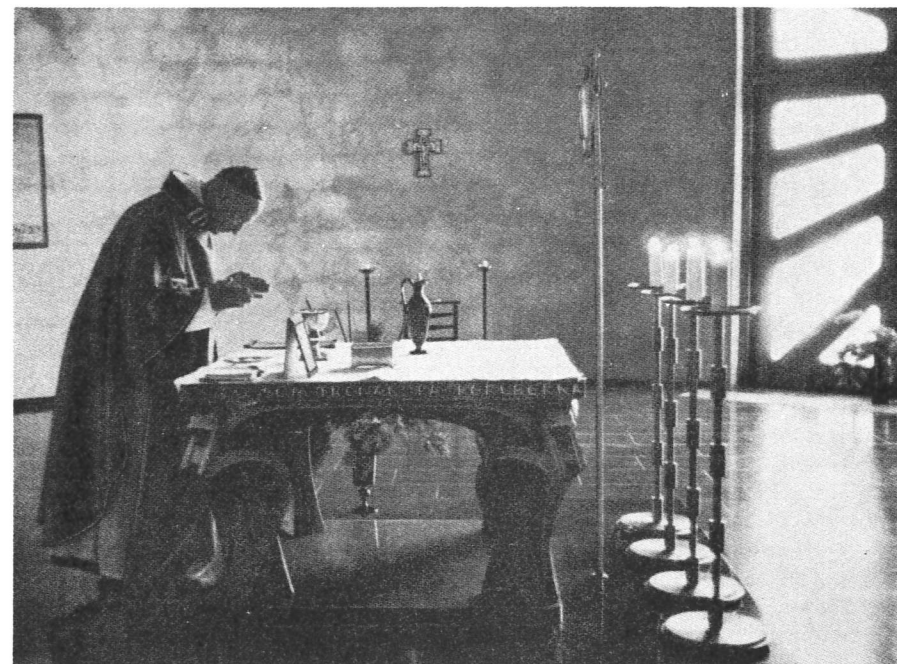
- om vi har fulgt med i den theologiske, liturgiske og fremfor alt den ekklesiologiske debat - at korrigere vor stilling. Og vi har haft anledning til at tænke om og har fundet, at når vi går tilbage til det forgangne, har der jo faktisk været præster, som uden nogen vielse har fungeret i et biskoppeligt embede. Og vi har lært, at der findes mange kanaler, som forbinder nutidens kirke med oldkirken. Hvis alle kanaler er radikalt afbrudte, f.eks. i et samfund, som begrunder sin eksistens ved at sige: Vi er radikale modstandere af alt i Kirken, så er der intet at gøre. Men de såkaldte historiske kirkesamfund, som vi f.eks. har her i Norden, har jo alle en mængde kanaler, gennem hvilke forbindelsen med oldkirken fortsætter. Dog synes jeg, at Danmarks kirke kunne skaffe sig apostolisk succession for den billige pris af en billet til 1. kl. Lund-København og retur, for at også den kanal kan blive åbnet. Jeg gør det uden tanke om, at Danmarks og Norges kirker på nogen måde skulle savne validitet, men på den anden side er den apostoliske succession en nådevej, og nådeveje skal man ikke lukke, men åbne. Vi var tidligere tilbøjelige til, når vi så os tilbage, at tillægge successionen en uhørt og fantastisk betydning, men selv Gregory Dix, som vel var en af de ivrigste på dette område og vel en af de lærdeste, har i sit store samlingsværk om det kirkelige embede påvist, at tilfældige presbyteriale ordninger inden for Kirken faktisk aldrig er blevet forkastede eller fordømte.

Ved at se bag om middelalderen har vi fundet dette, at ligesom præsten ikke skal stå bag ved en korsranke og i fornem adskillelse fra sit folk udøve sit embede, men stå midt i blandt folket, så har vi taget konsekvensen af dette.

Jeg er lidt vigtig af en enkelt

ting, en lille tynd bog, som hedder "Kapelbyggeri og kirkerestaurering"; dér fremstillede jeg en hovedtese, at alteret ikke skal være en hyldede ved den østre korvæg, men et fritstående bord. Hvor meget denne bog har haft indflydelse, ved jeg ikke, men det står fast, at alteret gøres fritstående ved hver kirkerestaurering i Sverige. Alteret er et bord, Herrens bord, og præsten skal egentlig stå bag ved det. Mit kapel, "Den himmelske Glædes Kapel" er rundt, alteret står i midten, og folket står rundt omkring det. Det er en tilbagevenden til det primitive. Mange mener, at det bør være ganske enkelt, dette primitive, som f.eks. benediktinerne i Erlach, hvis kapel blot rummer et enkelt træalter i en enkel sal med et meget spartansk inventar.

Her står vi over for en anden tendens fra det forgangne, som jeg vil berøre. Vi har i Sverige noget, som hedder "Forbundet for Kristen Enhed" med Fader Hans Cavallin som den faktiske leder, selv om han blot er sekretær af titel. Det arbejder i ret høj grad efter Erlach-linierne og vil forny det mandlige ordensliv i den svenske kirkeprovins. Det forkynder fattigdommen, enkelheden. Jeg forkyn-der pragten, herligheden, det himmelske Jerusalem, som sænkes ned til jorden som en brud klædt for sin brudgom; sådan vil jeg have det i Den himmelske Glædes Kapel. Jeg anser begge dele for at være mulige. Når vi ser tilbage i kirkehistorien, finder vi Cluny, som var det andet Rom, overordentlig pragtfuldt, herligt og fromt; mod dette bygger den hellige Bernhard af Clairvaux sit Cîteaux, hvor der aldrig kunne blive tilstrækkelig enkelt, fasterne tilstrækkelig strenge, piskningerne tilstrækkelig hårde, hvor alting var strengt og hårdt og bistert, men på mystisk måde dog fyldt med glæde. Jeg har tidligere beundret den hellige Bernhard af

FADER GUNNAR I DEN HIMMELSKE GLÆDES KAPEL

Clairvaux, mere end jeg gør nu; han var et hårdt, ondt og hensynsløst menneske, en helgen uden tvivl, hengiven mod Gud, men ubarmhjertig mod mennesker, når vi tænker på hans forhold til Petrus Abailard. Jeg mener, at Barkarö uden for Västerås med Hans Cavallin og de forskellige brødre og fædre er C i t e a u x i den svenske kirkeprovins, og Den himmelske Glædes Kapel i Kristianstad er C l u n y - med fire keruber til at bære alterpladen og alt præget af skønhed og herlighed. Men der skal være plads til begge.

Når man spørger, hvordan jeg stiller mig til disse nye tendenser i Sverige, med enkelhed, en vis udfordring til staten i retning af at skille kirke og stat og lade staten overtage kirkebygningerne og det alt-sammen, så vil jeg svare: Jeg vil ikke hindre dem; vi har råd til at have

lidt forskellige anskuelser inden for den kirkelige fornyelse.

Her er vi ved et andet spørgsmål, som også hører med til perspektivet kirke og stat: Skal kirke og stat adskilles? Jeg erkender, at jeg er labil på det område, og at være labil er næsten det værste, som findes. Den ene dag siger jeg, når jeg læser noget som peger i den retning: Ja, skil kirke og stat! Og den næste dag, når jeg læser noget andet: Gør det ikke! Min hovedsagelige holdning er den: Vent og se og gør ikke noget forhastet! En del unge brushoveder vil styrte sig ud i det og siger: Skil kirke og stat, så får vi det rart! Men de modsætninger, som findes inden for den svenske kirkeprovins - og formodentlig også her i den danske -, kommer til at følge os, også om kirke og stat skilles. Husk vel på, at selv om kirke og stat skilles, så har vi

vore kvindelige præster i kirken stadigvæk. Og modsætningerne, der ligesom udkrystalliseres omkring denne katalysator, er der. Der bliver endda ingen enhed i kirken. Det er en illusion, at alting skulle blive bedre, om kirke og stat adskilles. Det ligner landarbejderen, som gik til sin godsejer og sagde: Jeg må have lønforhøjelse! Og godsejeren svarede: Jeg havde i stedet tænkt at sænke lønnen. Men så sagde landarbejderen: Ja, lad gå med det, men en forandring må der i hvert fald komme! Sådan forekommer det mig at være med dem, som ivrer for skilsmisse mellem kirke og stat. De tænker lidt vel ensidigt om trent sådan: Det kan ikke blive værre end det er, så lad os tage en forandring! Det er jeg ikke sikker på, vi skal. Undertiden tror jeg, at Kirken i den svenske kirkeprovinc er så svag, at staten er som det læderkorset, som et menneske med en syg ryg må gå med for i det hele taget at kunne holde sig oprejst. Derfor er jeg lidt bange for at skilles fra staten og lægge korsettet til side. Vi kan da i det mindste vente. Vi behøver ikke at udfordre. Stillingen er ikke uudholdelig, selv om den er lidt besværlig. Det vil ikke, så vidt jeg kan se, blive bedre, for modsætningen kirke-stat er ubestridelig, men modsætningerne inden for kirken er lige så ubestridelige. Derfor tror jeg, at man i den kirkelige fornyelse i almindelighed er forsigtigt afventende, ser tilbage og tænker, at det bånd, som i denne kirkeprovinc har bestået mellem kirke og stat og har formet sig forskelligt til de forskellige tider, skal man betænke sig på at bryde - hundrede gange, ja, tusind gange.

Når vi ser tilbage, føler vi os ikke bundet af det forgangne. Vi er klare over, at alle former og organisationer er prægede af deres tid, og vi ved, at også den kirkelige form og

organisation er præget af sin tid. Det er et virkelighedsfremmed sværmeri, om man tænker: Ak, var det dog som i middelalderen! Hvis man læser sådanne romaner, som skildrer Kirken i den tid, får man indtryk af en ufattelig stor fromhed, men også af en uhyggelig grusomhed, som ikke findes i vore dage. Sværmeriet for middelalderen og den gamle fromhed er fuldkommen virkelighedsfremmed; men virkelighedsfremmed er også sværmeriet for 1800-tallets lavkirkelige vækkeser. Var det bedre i 1875, 1890 eller 1910, end det er i dag? Jeg husker fra min egen konfirmationstid derhjemme i Grevie på Hallandsåsen, hvordan folk strømmede til fra alle sider; men var det egentlig bedre end i dag, da der var ni mennesker i Den himmelske Glædes Kapel, og hver eneste bøjede knæ, læste med i syndsbe kendelsen, trosbekendelsen og Fader-vor, hver eneste kommunikerede og gjorde korstegn? Jeg vil hellere have 9 homogene mennesker i mit kapel end 900, som bare sidder og kigger. Kiggere er en ganske ubehagelig kategori af mennesker. Jeg er ikke sikker på, at det er værre i vore dage, men det er anderledes.

F R E M T I D E N

HERMED ER JEG FREMME ved det andet perspektiv: synet på fremtiden. Er fremtiden (og her taler jeg fra et svensk synspunkt, for jeg er ikke tilstrækkelig inde i det danske) virkelig så fortvivlet? Det synes jeg ikke. Når jeg færdes i Skånes, måske Sveriges, mest ukirkelige by, Kristianstad, hvor jeg nu bor og har bygget mit kapel, kan jeg finde det beklæm-mende, at menighederne består af 3-4, og når det er fint, 15 mennesker. Det ser jo ikke ud af meget. Men for 14 dage siden var jeg i Uppsala og prædikede i domkirken ved en studenter-gudstjeneste, og kirken var fyldt med

unge studenter, mange af dem gifte - hele familien gik i kirke med børn og barnevogne og hele herligheden. Alle var engagerede, alle deltog, alle var grebne. Er det ikke vidunderligt? Ved sammenkomsten bagefter stilledes intelligente og gode spørgsmål. Næste morgen var jeg til en morgenmesse i domkirken. Den ene bølge efter den anden af studenter og andre unge kom frem mod alteret. Jeg havde et utroligt, gribende syn, som rørte mig til tårer, og som fik mig til helt at tabe besindelsen og smelte i en himmelsk glæde og henrykkelse, for jeg syntes, at de banale korvinduer, som så vist ikke er af nogen kunstnerisk værdi, strålede med en himmelsk herlighed. Og jeg tænkte: Her er Himmels port! Og præsterne bevægede sig frem og tilbage alle fire i liturgisk skrud og prydelser. Snart var de på hin side, inde i Himmelen, og snart på denne side, her på jorden. Det var fuldstændig som ved nadveren, som på den ene side er noget himmelsk, nemlig Kristi legeme og blod, og på den anden side noget jordisk, nemlig brød og vin. Jeg syntes, at himmelporten stod åben. Sådan noget kunne man ikke få lov til at opleve for nogen pris i verden i 1910, i min konfirmationsalder. Det var en død, trægtig, stivnet, konserveret, men ikke levende kirke. Men dette er levende! Da min biskop, som sandelig ikke nærede nogen større beundring for mig i sin tid, indsatte min efterfølger i Osby, sad jeg ved siden af ham under altergangen. Han bare sad og stirrede op mod alteret, og til sidst vendte han sig om mod mig og sagde: Dette har jeg længtes efter at få at se hele mit liv! For dér gik jo hele kirken faktisk til alters, omkring 1000 mennesker, ganske selvfølgelig, uden reklame, men de gik! Da jeg kom til Osby, var der 1400 kommunikanter om året, konfirmander medregnet. Da jeg forlod Osby, havde der i mange år væ-

ret 7000 kommunikanter, konfirmander medregnet. Der var nabopræster, som havde procentvis en meget større forøgelse, end jeg havde. Vi ser ikke på præsten, men i stedet på Guds Ånd! Kan vi være rigtig fortvivlede, når vi ser, at det kan udvikle sig på denne måde? Da jeg var ung, havde man altergang i den gode del af Sverige 8-9 gange om året. I min egen yderst sækulariserede by, Kristianstad, har man altergang blot 4-5 gange årligt. Det kan slet ikke sammenlignes med Danmark, hvor den sakramentale fornyelse jo er kommet tidligere end hos os. Men hvad jeg - og ikke De her - har fået lov at opleve, er denne fornyelse og opblomstring.

Den kirkelige fornyelse er også en musikalsk fornyelse. Det kan jeg snakke med om, for jeg har oplevet, at kantoren hjemme i Grevie spillede Finsk Ryttermarsch som postludium. Ved begravelser sang man "Rolig hviler søn", en meget romantisk og smuk lille ting, som ikke har det bitterste med liv og død at gøre. Man sang operaarier og lignende. Men nu er kirkemusikken på en højde som ikke siden Johann Sebastian Bachs tid. Vi oplever en kirkemusikalsk renaissance, som gør, at man ser mod fremtiden med en uhørt stor fortrøstning. Disse unge kirkemusikere, som kæmper for en god bryllups- og begravelsesmusik, lover godt for fremtiden.

Kirkerne restaureres i vore dage med større liturgisk takt og dygtighed end nogensinde før. Der er aldrig bygget så mange kirker i Sverige siden den første kristne tid. Det ejendommelige er, at de profane magter synes at være aldeles i defensiven, og først i den allersidste tid er det lykkedes for dem at bremse kirkebyggeriet. Lykkeligvis fik jeg bygget Den himmelske Glædes Kapel, inden bremserne blev slået i. Er dette store kirkebyggeri blot noget, som vidner om, at man på borgerligt hold er

sløv? Eller er det ikke bevidstheden om, at kirker er i al fald nødvendige? Eller er det ikke det, som visse sociologer - ikke kirkelige, men rent objektive sociologer - siger, at religion er en social foreteelse, som ikke kan tænkes bort, og som er en integrerende og nødvendig bestanddel i det menneskelige samfund. Hvem man så siden tilbeder, en kommunistisk koryfæ eller den Herre Jesus Kristus, er underordnet, men religion synes at være nødvendig for mennesker. Er det mon det, man fornemmer, når man går med til det ene kirkebyggeri efter det andet?

Nu kan man jo sige, at kirkemusik, kirkebyggeri og fine restaureringer blot er ydre ting, men lad os så tage et andet fremtidsstegn. I mine sidste studenterår - jeg blev student i 1917 - forsøgte jeg gennem alle Lunds boghandlere at skaffe mig en bønnebog. Der var masser af små og fine bøger med betragtninger eller miniatureprædikener. Men bønner? De fandtes ikke. Der fandtes vel i slutningen af den svenske salmebog en bønnebog med morgen- og aftenbønner, utroligt docebende, tørre, ordrige og omstændelige. Der stod f.eks. følgende pragtfulde vending i en morgenbøn: "- og lad mig til sidst, træt, men med en god samvittighed opsøge mit hvileleje!" På den manér, i en slags kirkelig hofstil, gik alting. Nu har vi i vor svenske salmebog en enestående og fin lille bønnebog, en hel lille liturgi for 6 uger. Den svenske tidegærd udkom i 1924, og nu er den kommet i mange oplag. Den findes i næsten hver kirke og præstegård. Tidegærdens lever op, ikke mindst blandt de unge med uhørt styrke.

I 1920 var det forgæves at spørge efter en bog med vejledning i meditation, det var som at spørge om vejledning i atomvidenskab, intet menneske tænkte på sådan noget. Nu har vi vort eget retreat- og meditationscen-

ter i Sankt Davidsgården i Rättvik ved Siljansøen, hvor mennesker kommer i hundredvis hele året rundt og lever meditativt i stilhed og afsondrethed. Alt dette må vi tage med i billedet. Det er sandt, at kirkens splittelse vækker uro og er så stærk, at det forekommer, som om kløften bliver dybere og dybere, og udladningerne mellem de to poler bliver skarpere og skarpere. Jeg kan ikke se nogen løsning på det, og der kan tales i det uendelige om, hvor ulykkeligt det er; men på den anden side er der, når det gælder kirkens fornyelse, så mange tegn, hvad angår bøn, meditation, sakramentalt liv, at jeg er aldeles overrasket over den fornyelse, som virkelig er sket siden min præstevieelse i 1922.

Vi har vort kirkelige ordensliv, en slags 3. orden, som rummer mænd og kvinder, præster og lægfolk. Forrest her står uden sammenligning Societas Sanctae Birgittae, som er vokset ud over alle grænser. At komme til Vadstena i dagene omkring den 23. juli er at opleve noget fuldkommen fantastisk. Selv højtstående romerske katolikker, biskopper og ærkebiskopper, har udtalt deres overordentlig store beundring for den fornemme, fuldendte, stilfulde og andagtsfyldte liturgi, som præger disse stævner. Der har man formået at samle selv profane, afkristnede mennesker i en overvældende stor mængde til højtidsgudstjenesten i den jættestore Birgitta-kirke. Og når processionen går ud og ind, står folk i hundredvis og filmer og fotograferer, og lad dem blot gøre det, for det viser, hvordan det fængsler og optager mennesker.

Desuden har vi stiftsmæssigt liturgisk-sakramentale broderskaber og søsterskaber. Og endelig har vi fået ordenslivet etableret. For nogle dage siden fik jeg et brev fra Moder Tyra i Jesu Moder Marias Søsterskab, hvor der stod: "Fader Gunnar, bed for os

næste søndag; det er 10-års dagen for vor grundlæggelse". Disse kvindelige ordener vokser ganske langsomt, men de vokser. Der er stærke kræfter i bevægelse for en mandlig orden i Barok, som jeg allerede har nævnt.

Hvis vi ser os tilbage, må vi sige: Vi er som dem, der drømmer! Når jeg er med i Societas Sanctae Birgittae, så kan jeg, selv om De synes, jeg er et sentimentalt fjols, græde mig igennem en hel højmesse - ikke af sorg, men af en glæde, som sprænger alle grænser, og som jeg ikke kan beherske, når jeg tænker på, hvordan det var, da vi begyndte. Første gang jeg var med, i 1934, var vi omkring 25, men nu er vi som sandet ved havet og stjernerne på himlen. Alt dette hjælper jo ikke, hvis man er pessimist af profession, kværlulant og misantrop. Men vi må se disse tidens tegn og glæde os over dem og finde, at denne kirkelige fornyelse er noget, som Gud har gjort og ikke vi. Det er sådan, at når jeg ser på min stiftelse i Kristianstad i al dens overvældende skønhed, så skulle man kunne tænke: "Ah, Potz Donnerwetter, haben wir das alles getan!" Det har jeg ikke tænkt et øjeblik, men jeg bliver bare grebet af frygt og tanker: Hvorledes er dette sket? Fra Herren er det kommet, og underfuldt er det for vore øjne! Jeg kan ikke fatte det, for jeg har ikke spor begreb om de sager, og så står der en bygning til en million! Det ene under efter det andet kommer i den kirkelige fornyelse. Vi kan ikke fornægte disse undere uden at fornægte Gud selv. Vi kan nok sige, når vi ser på fremtiden, at det ser ejendommeligt mørkt og umuligt ud. Men Herren har hjulpet hidtil, han skal også nok hjælpe herefter!

O P A D

DEN KIRKELIGE FORNYELSE er endelig en vision, som rækker opad

mod det himmelske Jerusalem. Når vi ser bagud, kan vi være videnskabelige og undersøge og beskrive. Når vi ser fremad, kan vi være strateger og taktikere, planlægge og beregne, fuldstændig som man gør i et verdsligt foretagende. Men dimensionen OPAD kan vi ikke lære af verden, men den kirkelige fornyelse ser opad! Der fortælleres i Selma Lagerlöfs "Jerusalem" om to mænd, som står på en bro over Dalelven og ser Himmelen åben og ser lige ind i den. Alle vi i den kirkelige fornyelse har mere eller mindre oplevet dette at have set Himmelen åben, en himmelsk vision, og vi kan ikke glemme det. Vel oplever vi, at Himmelen lukkes igen og er dækket af tunge, grå skyer, og så spørger vi undrende om, hvad der egentlig er bag ved alt det grå, om Gud virkelig er til, om det ikke altsammen er indbildning. Der findes mennesker, hvis hele liv er en serie af lykkelige oplevelser med Gud, men der bliver let noget vel sødt over det hele, noget sentimentalt og hældøret. Nej, vi skal have vor kamp og åndelig strid. Vi skal kunne sige som Herren: "Min Gud, hvorfor har du forladt mig?" Vor store digter, Pär Lagerkvist har bedre end nogen anden, jeg kender, givet udtryk for denne tids egenartede religiøsitet i nogle få linier: "Hvem er du, som fylder mig med dit fravær?" Det er paradokset: det sekulariserede menneskes religiøsitet. Det er nutidsmenneskets spørgsmål, og vi i den kirkelige fornyelse har fået nåde til at se Himmelen åben og se, hvem Han er, som fylder dem med sit fravær og os med sit nærvær. Det hindrer ikke, at også vi i anfægtelses-tider kan gøre Lagerkvists ord til vore og sige: Hvem er du, som fylder mig med dit fravær? Men vi skal ikke glemme, hvad vor store svenske sjælesørger Henrik Schartau har sagt på en lignende programmatisk måde: "Anfægtelse går forud for troens vækst". Vi

skal lære at glæde os over åndelig tomhed og tørke, for når vi holder ud, så flyder vort indre af levende vandkilder. Vi ser og erfarer både den åndelige tørke og nådens rigdom, men: "Jeg løfter mine øjne til bjergene...". Vi ser mod højderne til det himmelske Jerusalem, "på klippen tryk og sikker". Det er et syn for al kirkelig fornyelse, opad, mod evigheden.

Den kirkelige fornyelse beskæftiger sig gerne med døden, ikke som en afslutning, men som en port eller gennemgang. Den kirkelige fornyelse akcepterer Golgatha helt og fuldt, men som en langfredag; bagefter kommer der en påskedag og en Kristi himmelfartsdag. Den kirkelige fornyelse er glædens budskab under jordevandringen, ikke en glæde som hos en revyforfatter: "Kast dine sorger i en gammel sæk, lev livet levende!" Men som i en salme: "Du fører os gennem sorg og nød og kval og død til herlighedens rige". Det er den kirkelige fornyelse bag om al vor liturgi om det himmelske Jerusalem. Den rigtige

kirkelige fornyelse har kun en sekundær eller tertiær interesse for fine broderier, guldtråde og purpur. Det, som den vil forsøge at krystallisere ud ved bønsliv og meditationer, er den himmelske herlighed i messeskrud, blomster og lys, processions og hele gudstjenestens herlighed. Der er ingen lunde tale om skønhed for skønhedens skyld, men om skønhed for den himmelske stads skyld. Vi vil, at den skal sænkes ned på jorden "som en brud, smykket for sin brudgom". Vi vil, at Kirken på jorden skal opleve den himmelske glæde fra tid til anden. Vi er pilgrimme, vi vandrer, men nu og da sænker Gud målet ned til os, og vi har nået målet. Men siden finder vi, at det var bare Guds nåde, som havde sendt det på vore veje, og at der går lang tid, før vi finder frem. Vi længes efter skønhed, opløftelse og herlighed, men vi længes også efter at fremstille alt det mørke, svære, hårde, uudholdelige, fordømte

(Afsluttes side 140)

Indholdsfortegnelse.

1967

10. årgang.

Alshauge, Erich P.:	Periskop: Vor nabo mod syd: Den tyske kirke	46
Dahl, Povl:	Periskop: Strejftog på den anden side Øresund, 1. ...	86
- - :	- - - - - , 2. ...	107
Deckert, Margit:	Kirkeåret - kalenderåret	122
Eriksen, Percy:	Periskop: En pilgrimstur i horisonten	128
- - :	Når ingen kirkesanger haves	129
Exner, Poul:	Læst: Regin Prenter: Bibelsk fællesbøn - hvorfor tidebøn	35
- - :	Vandringen fremad (prædiken)	90
Glenthøj, Jørgen:	Grundloven og undervisningen i kristendom	34
Hansen, C. B.:	I godt selskab (Adventsbogen 1966)	17

Hansen, C. B.:	"Han er gået forud for eder" (prædiken)	22
- - - :	Dyrker studenter autoriteter?	57
- - - :	Kommentar: Oktoberreformationen	111
Hansen, J. Em.:	Grundtvigsk embedssyn, 2.	13
Hansen, J. G.:	Læst: V. J. Fibiger-Erlandsen: Guds lægende hånd ...	104
Helsingør, Kirkedagene i, 16.-18. september, program		78
Holm, Henry:	Kan folkekirken reddes - og skal den?	94
Hornemann, Jørgen:	Folkekirke - Statskirke - Kristi Kirke	74
Jensen, Edmund:	Tak for alt (prædiken)	70
Kristensen, Eilif:	Præstekonventet i Tårnby 8.-10. maj, referat	66
Mejndor, Sigurd:	Af kirkehusets symbolik: Altertøj og præsteklæder, 1.	29
- - - :	- - - - - , 2.	42
- - - :	- - - - - , 3.	82
- - - :	Hvordan forholder vi os til "Förbundet för Kristen Enhet"s arbejde?	97
Nepper-Christensen, S.:	Kan folkekirken reddes - og skal den?	91
Nielsen, Johs. M.:	Hørt: En forsøgsgudstjeneste	48
Nørholm, Knud:	Midtersiderne	10, 28 & 44
- - - :	Dansk-svensk kirke dag	49
Okkels, Hans Olav:	Tanken med Kristen Aktion	62
Pallesen, O. Lund:	Den høj kirkelige linie i vor danske kirke, 1.	8
- - - :	- - - - - , 2.	31
- - - :	Læst: Dialoger 4. H. Roos, O. Linton, Anne Marie Aagaard: Kirkebegrebet på det andet Vatikankoncil	63
- - - :	"At de alle må være eet" (prædiken)	110
Platz, Paul C.:	Det funktionelle kirkerum	102
Rasmussen, Heinrich:	Rød søndag hveranden søndag	19
- - - :	Pinsesalme	52
Riis, N. J.:	Giv dig i kast med det umulige (prædiken)	54
Riisgaard, B.:	Kommentar: Kirkeministeren og rådighedsbeløbet	3
- - - :	- : Undervisning i kristendom	5
- - - :	- : Er fattigbøssen afskaffet? - Nej!	24
- - - :	- : Strukturkommission og kirkepolitik	55
- - - :	- : Folkesocialisme og folkekirke	71
Rosendal, Gunnar:	Kirkelig fornyelse	130
Schou, Niels:	Kan folkekirken reddes - og skal den?	92
Schrøder, Urban:	Fra Kirkens skatkammer: En gammel glemt bøn	59
- - - :	- - - : To slesvigske salmer til advent og jul	124
Studsgård, Anders:	Brød til verden (prædiken)	2
- - - :	Kommentar: Kirkepop eller fornyelse?	25
- - - :	Salmebogen på museum?	49
- - - :	Kan folkekirken reddes - og skal den?	95
- - - :	Kirkedagene i Helsingør 16.-18. september, referat ..	104
Tårnby, Præstekonvent i, 8.-10. maj, program		23
Ulsdal, Poul:	Om at forstå	25
- - - :	Kommentar - og profeti	39
- - - :	Forspil om Kirkens babyloniske fangenskab, Danmark - anno Domini 1967	114
Vestena, V.:	Pinse (prædiken)	38

re-formatio

Nr. 7-8 DECEMBER 1967 10. årgang

O. Lund Pallesen: "At de alle må være eet".....	110
C. B. Hansen: Kommentar: Oktoberreformationen	111
Poul Ulsdal: Forspil om Kirkens babyloniske fangenskab, Danmark - anno Domini 1967	114
Margit Deckert: Kirkeåret - kalenderåret	122
Urban Schrøder: Fra Kirkens skatkammer: To slesvigske salmer til advent og jul	124
Percy Eriksen: Periskop: En pilgrimstur i horisonten	128
Percy Eriksen: Når ingen kirkesanger haves	129
Gunnar Rosendal: Kirkelig fornyelse	130

og sønderknuste, som findes i kirkeårets indhold: Faste, passion, lang-

RE - F O R M A T I O udsendes af en kreds af præster i den danske kirke.

R e d a k t ø r (ansvh.): Sognepræst B. Riisgaard, Ny Kastetvej 18, Ålborg. Telefon: Ålborg (08) 13 69 90.

I redaktionen iøvrigt: Pastor C. B. Hansen, Dråby pr. Ebeltoft; kreditfor- eningsfuldmægtig Preben Kunst, Århus; sognepræst Sigurd Mejndor, Hyllested; pastor O. Lund Pallesen, Kgs. Lyngby; sognepræst Poul Ulsdal, Hemmet.

E k s p e d i t i o n : Sognepræst Povl Dahl, Ølby pr. Struer. Postgiro 8.81.42. Telefon: Ølby (078) 6 50 16.

Bladet kommer i mindst 8 numre årligt og koster 15 kr. (studerende 10 kr.).

Maskinskrivn. & opsætn.: A. Studsgård. Forside & overskrifter: Knud Nørholm.

Tryk: J. A. Petersen, København

fredag; derfor klæder vi os i sort, slukker lysene og spiller i mol, skjuler alle billeder og hænger sørgeflor op. Med alt dette vil vi fremstille dels den himmelske stads herlighed og dels den tunge vej "gennem sorg og nød og kval og død til herlighedsens rige".

Dette er kirkelig fornyelse, mine søstre og brødre i Herren, som jeg har opfattet det! Det var et temmelig subjektivt foredrag; men det er heller ikke nødvendigt at være objektiv, for der må findes mange forskellige stemmer i det kor, som synger til Guds pris. At jeg har fået lov til at medvirke som en ringe tjener i alt dette både hjemme i Sverige og ude omkring i verden, har været mit livs største opgave, for hvilken jeg takker Gud af hele mit hjerte:

Åre være Faderen og Sønnen
og Helligånden,
som i begyndelsen, så nu og altid
og i al evighed! Amen.

P O S T V A S E N E T

RESERVERET